

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
Țara: Moldova

Documentul de program

Denumirea programului	Îmbunătățirea calității democrației în Moldova prin acordarea sprijinului parlamentar și electoral
Rezultatul (rezultatele) UNPF:	Creșterea transparenței, fiabilității și eficienței autorităților publice centrale și locale
Rezultatul (rezultatele) CPAP:	Capacitatea instituțională consolidată a organului legislativ și executiv de armonizare a legislației naționale cu legislația europeană.
Instituția executoare:	UNDP, UNICEF
Agențiile implementatoare:	Parlamentul Republicii Moldova Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova

<p>Programul se va concentra pe consolidarea capacității instituționale a Parlamentului și a Comisiei Electorale Centrale, îmbunătățirea funcțiilor principale ale acestora și integrarea problemelor de gen și a celor legate de drepturile omului în procesul politic formal. În special, programul va îmbunătăți funcția legislativă, de supraveghere și reprezentare a Parlamentului, va furniza o bază solidă pentru îmbunătățirea procesului electoral și va susține, atunci când va fi necesar, un proces incluziv de reformă constituțională. Programul va oferi asistență Parlamentului pentru a spori participarea societății civile și a cetățenilor la procesele de supraveghere și elaborare a politicilor. Acesta va dezvolta, de asemenea, capacitatea membrilor Parlamentului de înțelegere a bugetului, dezvoltare și monitorizare a executării acestuia. În cadrul Comisiei Electorale Centrale, programul va sprijini dezvoltarea în continuare a unui mediu propice pentru livrarea de servicii electorale moderne și incluzive</p>	
Durata programului: <u>2012 – 2016</u>	2012 bugetul PAL \$922,152
Domeniul principal de rezultate (Plan strategic) _ <u>Consolidarea instituțiilor de guvernare receptive și responsabile</u>	Total resurse necesare \$4,731,610
Atlas Award ID: 00058053	Total resurse alocate: \$4,487,455
Data de începere: <u>07.2012</u>	• UNDP \$83,500
Data de finalizare: <u>07.2016</u>	• Altele:
Data ședinței PAC 4 iulie, 2012	○ SIDA \$3,500,000
Aranjamente de management: <u>Implementare națională</u>	○ Danemarca \$898,110
	Buget nefinanțat: \$250,000

Aprobat de către: Secretarul General al Parlamentului, Adrian Fetescu: _____

Aprobat de către: Președintele CEC, Iurie Ciocan: _____

Aprobat de către: Coordonatorul rezident al ONU, Kaarina Immonen: _____

Sumar

<i>Sumar</i>	<i>Error! Bookmark not defined.</i>
I. Analiza contextului și a situației	4
III. Bugetul Programului	12
IV. Scopul, obiectivele, componentele și activitățile Programului	12
Componente:	13
1. Îmbunătățirea capacității instituționale a Parlamentului de a satisface standardele europene în domeniul egalității genurilor și al drepturilor omului și consolidarea funcției legislative și de supraveghere a Parlamentului	13
Situația actuală: Parlamentul și dimensiunea de gen	13
Rezultatul preconizat: O organizație a femeilor incuzivă în parlament	14
Situația actuală: administrarea electorală și dimensiunea de gen.....	14
Rezultatul preconizat: conștientizare sporită a dimensiunii de gen cadrul CEC și al altor structuri electorale	15
Situația actuală: Alegerile și drepturile omului	15
Situația actuală: Parlamentul și drepturile omului în Republica Moldova	16
Rezultate preconizate: O abordare comună a integrării drepturilor omului	17
Situația actuală: o supraveghere parlamentară ineficientă a drepturilor omului.....	19
Rezultatul preconizat: Cooperarea calitativă între avocații parlamentari și Parlament	19
Rezultatul preconizat: supravegherea parlamentară consolidată în domeniul drepturilor omului	20
2. Promovarea calității rolului reprezentativ al Parlamentului și promovarea interacțiunii sporite între deputați, cetățeni și societatea civilă	21
Situația actuală: Problemele cu care se confruntă Moldova în calea unei relații calitative de reprezentare între cetățeni și parlamentari.....	21
Rezultatul preconizat: interacțiunea sporită între deputați, cetățeni și societatea civilă.....	22
3. Un mediu instituțional îmbunătățit pentru organele de administrare electorală care pot desfășura procese electorale moderne și incluzive	24
Situația actuală: administrarea electorală în Moldova	24
Rezultatul preconizat: un mediu instituțional îmbunătățit în cadrul Comisiei Electorale Centrale	24
Rezultatul preconizat: implementarea îmbunătățită a programelor și inițiativelor CEC prin dezvoltarea capacității de cercetare și de elaborare a politicilor în cadrul CEC	25
4. Îmbunătățirea procesului de înregistrare publică a moldovenilor și susținerea modernizării proceselor electorale în Moldova	26
Situația actuală: direcțiile de modernizare electorală a Moldovei	26
Rezultatul preconizat: înregistrarea îmbunătățită a moldovenilor în țară și peste hotare.....	27
Rezultatul preconizat: servicii receptive de votare	28
5. Suținere pentru dezvoltarea unui proces incluziv de reformă constituțională	28
Situația actuală: revizuirea constituțională în Moldova	28
Rezultatul preconizat: procesul de revizuire constituțională susținut	29
V. Aranjamentele de management, monitorizare și evaluare	31
VI. Contextul juridic	33

Lista de abrevieri

PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
UNICEF	Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
SIDA	Agenția Suedeză de Cooperare și Dezvoltare Internațională
UIP	Uniunea inter-parlamentară
TIC	Tehnologiile informației și comunicării
PSDP	Planul strategic de dezvoltare a Parlamentului
ESM	Programul de Suport Electoral pentru Moldova
CEC	Comisia Electorală Centrală
IFES	Fundația Internațională pentru Sisteme Electorale (ONG localizat în SUA)
PACE	Asamblăea Parlamentară a Consiliului Europei
ILO	Organizația Internațională a Muncii
OSCE-	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
ODIHR	–Oficiul pentru instituții democratice și drepturile omului
SIAS	Sistemul Automat Informațional de Stat pentru Alegeri
CC	Comitetul de conducere
PAL	Planul anual de lucru

Contextul politic

1. După alegerile parlamentare din aprilie 2009, Moldova s-a confruntat cu o situația politică instabilă. În aceste alegeri, Partidului Comunist i-au revenit 60 locuri în parlament, urmat de Partidul Liberal și Partidul Liberal Democrat cu 15 locuri fiecare și Alianța "Moldova Noastră" cu 11 locuri. Atât desfășurarea alegerilor, cât și aceste rezultate au fost extrem de controversate și au generat tulburări civile, în timpul cărora sediul Parlamentului și al Președinției au suferit deteriorări semnificative. În plus, Partidul Comunist care câștigase nu controla 61 voturi necesare pentru alegerea președintelui și, astfel, în iulie 2009 au avut loc alegeri anticipate. După aceste alegeri a fost formată o coaliție, fiind pusă baza Alianței pentru Integrare Europeană formată din Partidul Liberal Democrat, Partidul Liberal, Partidul Liberal Democrat și Alianța "Moldova Noastră", care dețineau în total 53 de locuri. Partidul Comunist deținea 48 de locuri. Cu toate acestea, Parlamentul nici de această dată nu alege președintele, deoarece Coaliția nu deținea 61 voturi necesare pentru a alege un președinte.

2. În septembrie 2010, după un referendum constituțional eșuat, care avea scopul de a reintroduce alegerile directe ale președintelui, Parlamentul a fost dizolvat din nou și pe 28 noiembrie 2010 au avut loc alte alegeri parlamentare, pentru a treia oară în mai puțin de doi ani. În noul Parlament Partidului Comunist i-au revenit 42 locuri, Partidului Liberal Democrat 32 de locuri, Partidului Democrat 15 locuri și Partidului Liberal 12 locuri. Liberal democrații, democrații și liberalii au convenit asupra unei noi coaliții tripartite - Alianța pentru Integrare Europeană II.

3. Deoarece Coaliția nu deținea majoritatea pentru a alege președintele (numai 59 de voturi din 61 necesare), impasul în ceea ce privește alegerile prezidențiale continua. Evenimentele din 2011 - inclusiv plecarea a trei parlamentari membri ai Partidului Comunist la Partidului Socialist - păreau să ducă la o soluție. În martie 2012, Alianța a nominalizat la președinție un candidat care nu făcea parte din nici un partid, Nicolae Timofti, Președintele Consiliului Superior al Magistraturii. La 16 martie curent, Parlamentul l-a ales președinte pe Timofti. Alegerea președintelui oferă clasei politice din Moldova șansa de a relua eforturile de modernizare.

Contextul Programului

4. Asistența parlamentară și sprijinul electoral sunt parte integrantă a asistenței pentru o guvernare democratică oferită de PNUD la nivel mondial; prin astfel de acțiuni PNUD ajută națiunilor să-și construiască sau reînnoiască cadrul democratic pentru a spori reprezentarea, responsabilitatea și transparența în avantajul cetățenilor. Rezultatul proceselor politice democratice adesea duc la suprapunerea perioadei de activitate în domeniul electoral și parlamentar, precum și a grupurilor de beneficiari și a personalului și abordarea subiectelor și problemelor similare. Acest program trebuie să fie, de asemenea, plasat în contextul eforturilor Moldovei de integrare în Uniunea Europeană (UE) și, în special, de negociere a Acordului de Instituire a Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (DCFTA). AA și DCFTA necesită reforme considerabile și, cel mai important, un program extins de armonizare legislativă și instituțională cu acquis-ul și standardele UE. Eficiența efortului total al Moldovei poate fi sporită direct prin asistența acordată Parlamentului, pentru a îmbunătăți calitatea legislației necesare și a discuțiilor parlamentare pe marginea proiectelor de legi propuse de executiv, facilitând buna executare a rolului organului legislativ și al comisiilor sale în legătură cu discutarea, analiza și adoptarea actelor legislative care sunt necesare pentru elaborarea și punerea în aplicare a AA și DCFTA.

5. UNICEF, de asemenea, lucrează cu parlamentele din întreaga lume, inclusiv prin colaborarea cu Uniunea Inter-parlamentară (IPU). Aceste activități se axează pe consolidarea capacității

parlamentarilor de a elabora, adopta și monitoriza legislația, politicile și bugetele care susțin drepturile femeii și ale copilului. Unul dintre capitolele închise ale Acordului de asociere Moldova - UE se referă la drepturile copilului, conține prevederi specifice în acest domeniu și necesită o implicare activă a Parlamentului în adoptarea legilor necesare. Programul va oferi asistență Parlamentului în acest domeniu, punând la dispoziție competența și experiența exclusivă a UNICEF.

6. În Moldova, alegerile democratice și parlamentul democratic au trecut prin aceleași etape de stabilire, retragere și acum îmbunătățire a caracteristicilor lor democratice. Calitatea și performanța mecanismului electoral și a celui parlamentar nu au fost niciodată mai importante pentru Moldova, acum când țara este implicată în reformele sectoriale și instituționale radicale, care au scopul de a apropia Moldova de îndeplinirea angajamentelor sale internaționale și de conformitatea cu standardele europene. Aceste scopuri, de asemenea, coincid cu cele ale Strategiei de Cooperare a Guvernului Suediei pentru Moldova pentru 2011–2014, inclusiv angajamentul legat de consolidarea democrației, dezvoltarea echitabilă și durabilă și alinierea cu Uniunea Europeană în baza unei perspective a drepturilor omului. Rolul Parlamentului în asigurarea conformității acestor reforme cu standardele europene și internaționale, inclusiv cele referitoare la drepturile omului, este foarte important. Acest rol este accentuat în contextul crizei economice și financiare, atunci când bugetul este analizat, modificat și adoptat de către Parlament.

7. Această propunere se concentrează asupra cadrului de dezvoltare instituțională al programelor parlamentare și electorale existente ale PNUD. Ambele programe au început în 2009 și sunt puse în aplicare sub conducerea instituțiilor beneficiare relevante - Parlamentul și Comisia Electorală Centrală. Forma actuală a acestora a fost determinată de instabilitatea politică și revoltele din aprilie 2009. Inițierea programului parlamentar a fost în mare măsură legată de distrugerea clădirii parlamentului, în timp ce programul electoral a fost nevoit să-și adapteze rapid activitățile pentru a sprijini cele două scrutine parlamentare și un referendum, care au avut loc într-o perioadă relativ scurtă.

Programul „Sprijin pentru Dezvoltarea Parlamentului în Moldova”

8. Susținerea propusă Parlamentului în acest document, care se axează pe activitatea de supraveghere parlamentară în domeniul drepturilor omului, stabilirea unei organizații de femei parlamentare și promovarea interacțiunii sporite între Parlament și cetățeni, este complementară obiectivului Proiectului Parlamentar în curs de desfășurare de a spori eficiența Parlamentului în îndeplinirea funcțiilor și responsabilităților sale în îndeplinirea rolurilor de elaborare a legislației, de reprezentare și supraveghere. Proiectul adoptă o abordare cuprinzătoare pe termen lung a dezvoltării parlamentare. O atenție specială se acordă în cadrul programului bugetului și finanțării, integrării în UE, interacțiunii cu publicul și comunicării cu societatea civilă.

9. Proiectul, finanțat de către guvernul Danemarcei și cel al Suediei și de către PNUD, a fost formulat în toamna anului 2009 și urma a fi implementat în trei etape. În prima etapă, au fost întreprinse acțiuni care au permis Parlamentului să își îndeplinească funcțiile sale imediate. Cu sprijinul proiectului, Parlamentul și-a putut satisface **necesitățile cele mai urgente de echipament TIC** după evenimentele din 7 aprilie 2009, pe parcursul cărora majoritatea echipamentului existent a fost pierdut. Cu noul echipament parlamentar și personalul își pot exercita mai eficient funcțiile și activitatea Parlamentului este mai transparentă pentru cetățeni. Parlamentul a fost dotat cu 2 servere, 188 calculatoare personale, 110 imprimante, 10 audio recordere, 2 camere foto și 1 cameră video.

10. Pe parcursul etapei a doua scopul a fost de a oferi asistență Parlamentului în stabilirea obiectivelor și scopurilor principale pe termen mediu și lung, prin elaborarea unui Plan de Dezvoltare Strategică a Parlamentului (PSDP). În 2010 a fost efectuată o **Analiză Funcțională și Evaluare a Capacităților Instituționale ale Secretariatului Parlamentului**. Aceasta a arătat în mod clar punctele slabe și punctele forte în funcționarea Secretariatului. Analiza funcțională și Evaluarea Capacității Instituționale a stat la baza elaborării unui **Plan de Dezvoltare Strategică**, care a fost elaborat până în

iunie 2011 și aprobat de către Biroul Permanent în aprilie 2012. Urmează a fi adoptată o decizie a Biroului cu privire la propunerea de restructurare a Secretariatului Parlamentului, care are drept scop dezvoltarea capacităților personalului în domeniul cercetării, elaborării și analizei legislației, managementului resurselor umane și gestionării informației. O Strategie a Parlamentului de Comunicare și Interacțiune cu Comunitatea, care are drept scop creșterea vizibilității Parlamentului, a fost elaborată și aprobată în 2011. Deși în acel moment nu era încă oficial aprobat, implementarea Planului de Dezvoltare Strategică a început deja în 2011. Una dintre principalele priorități ale planului este creșterea calității legislației și procesului legislativ. Biroul Permanent a aprobat o Strategie de Gestionare a Informației (pe 5 ani), care oferă o bază solidă pentru dezvoltarea e-parlamentului. Strategia de comunicare pentru Parlament a fost elaborată și aprobată de către Biroul Permanent.

11. A treia etapă a proiectului este dedicată monitorizării și implementării activităților interne prevăzute în Planul de Dezvoltare Strategică al Parlamentului. Pentru prima dată în Moldova, în ianuarie 2011, a fost desfășurat un Program de introducere pentru deputații nou aleși, care i-a ajutat pe noii deputați să înțeleagă mai ușor rolul lor și modul de funcționare a Parlamentului. În plus, tot pentru prima dată în Moldova, a fost elaborat un Ghid pentru Deputați. A fost elaborată și o Strategie de Instruire pentru personalul Parlamentului, ca bază pentru instruirea personalului desfășurată în 2012 și 2013, de exemplu în domeniul raportării și abilităților de prezentare, liderismului și cercetării parlamentare. A fost formulat un Regulament pentru Secretariat care va oferi un cadru clar pentru funcționarea Secretariatului, departamentelor sale și a altor unități. Au fost elaborate Procedurile Operaționale Permanente (POP) de Circulație a Documentelor (legislative și de alt tip) care au stabilit distribuția sarcinilor și obligațiilor și au contribuit la creșterea transparenței activității Parlamentului. Au fost elaborate Procedurile Operaționale Permanente (POP) de elaborare, executare și raportare cu privire la bugetul anual al Parlamentului, care contribuie la un proces de bugetare mai profesionist. Capacitățile de cercetare au fost îmbunătățite prin instruirea personalului și sporirea resurselor din bibliotecă. Capacitățile comisiilor parlamentare sunt dezvoltate, în special în următoarele domenii:

- Cooperarea cu **Agențiile Independente de Reglementare**, în special cu Curtea de Conturi. Activitățile în acest domeniu sunt organizate în cooperare cu Oficiul Național de Audit al Suediei (SNA).

- Parlamentului și Integrarea în/Apropierea de Uniunea Europeană (un set de reguli a fost elaborat cu privire la modul de structurare a cooperării dintre Parlament și Guvern, în armonizarea legislativă, precum și la modul de monitorizare a guvernului de către Parlament);

- **Supravegherea Parlamentară** prin **audieri publice** referitoare la Anticorupție și Integrare Europeană. Comisia pentru Afaceri Externe și Integrare Europeană a fost sprijinită în organizarea unei serii de audieri publice referitoare la probleme de integrare europeană în diferite locații din afara Chișinăului. Comisia Drepturile Omului a organizat o serie de audieri publice privind restructurarea agenției anticorupție.

- Implementarea **Strategiei de comunicare a Parlamentului** a început cu elaborarea conceptului **Centrului de informare și vizite**, a **Broșurii și DVD-ului de Informare** pentru vizitatori și cetățeni și a identității corporative a Parlamentului. Abilitățile de comunicare și prezentare ale parlamentarilor s-au îmbunătățit în rezultatul instruirii parlamentarilor în domeniul **prezentărilor în mass-media, comunicării cu mass-media și tehnicilor de intervievare**.

12. Proiectul parlamentar se concentrează asupra Parlamentului ca instituție, oferind asistență tehnică structurilor organizatorice ale Parlamentului (Biroului Permanent, comisiilor) și secretariatului și personalului comisiilor, dar nu partidelor politice. În timpul campaniilor electorale, de exemplu în septembrie – decembrie 2010, Programul și-a concentrat activitățile asupra Secretariatului și personalului comisiilor, care reprezintă memoria instituțională, asigură continuitatea funcționării Parlamentului și nu sunt implicate în activități de partid.

Proiectul Suport Electoral pentru Moldova

13. Proiectul Suport Electoral pentru Moldova (SEM) are scopul de a susține CEC în proiectarea și acordarea serviciilor electorale, pentru a putea spori încrederea cetățenilor în sistemul electoral și în rezultatele electorale. În 2008-2010 SEM a oferit asistență tehnică Comisiei Electorale Centrale (CEC) și altor părți interesate; din anul 2011 proiectul s-a concentrat asupra CEC. Principalele rezultate au inclus asistență la evenimentele electorale neprevăzute din 2009 și 2010, îmbunătățirea listelor de alegători și dezvoltarea unui sistem automat de gestionare electorală (cunoscut ca "SIAS" în România), oferirea serviciilor de organizare a votului în afara țării, dezvoltarea instituțională și a capacităților și relații extinse cu mass-media și cu publicul.

14. SEM a contribuit la progresele substanțiale ale CEC în îndeplinirea angajamentelor asumate față de OSCE de a organiza alegeri democratice, care constituie standardul European acceptat. La alegerile parlamentare din 2005 OSCE-ODIHR a constatat că alegerile nu respectă unele standarde centrale, în special în următoarele privințe: deficiențe în Codul Electoral; organele de administrare electorală părtinitoare și non-transparente; planificare, ghidare și instruire ineficientă din partea CEC; liste electorale incorecte; informare și educare insuficientă a alegătorilor și aranjamente de vot în afara țării care nu corespund standardelor. În contrast, raportul privind alegerile parlamentare din 2010 a constatat că "aceste alegeri au îndeplinit majoritatea angajamentelor față de OSCE și Consiliul Europei. Alegerile au fost administrate în mod transparent și imparțial de către Comisia Electorală Centrală (CEC), care s-a bucurat de încrederea celor mai mulți candidați." Raportul din 2010 a identificat domeniile în care sunt în continuare necesare eforturi, care sunt reflectate în planul strategic al CEC.

15. În efortul de a remedia deficiențele în corectitudinea și completitudinea listelor de alegători depus pe parcursul mai multor ani, proiectul a încercat să sprijine CEC să implementeze viziunea prevăzută în Legea 101 din 2008, care stabilește un program ambițios de automatizare în domeniul electoral. Toată asistența în domeniul TIC din cadrul SEM are drept scop îndeplinirea cerințelor acestei legi și proiectul a oferit asistență consultativă extinsă, care a presupus elaborarea software-ului și hardware-ul pentru CEC, precum și instruirea și susținerea extinsă în utilizarea sistemului. Sistemul (SIAS) este în mare măsură complet și continuă să fie utilizat de către CEC și organele electorale de nivel inferior. În martie 2012 OSCE-ODIHR a desfășurat o misiune de evaluare care trebuie să raporteze cu privire la măsura în care CEC a îndeplinit cerințele Legii 101; acest raport va constitui o bază importantă pentru activitățile viitoare referitoare la SIAS în cadrul SEM.

16. CEC era evaluată foarte slab de către alegători, partide și de către observatorii internaționali în legătură cu deschiderea și transparența operațiunilor sale. SEM a pus la dispoziție pe termen lung un consilier în domeniul relațiilor cu mass-media, care a lucrat intens cu membrii și personalul CEC. CEC oferă acum informații profesionale și exacte și are abilități de utilizare a mass-media pentru a răspândi mesaje importante. Rapoartele de observare recente menționează transparența CEC drept o realizare specială, mai ales având în vedere agenda electorală aglomerată din ultimii ani. Această direcție de lucru din cadrul SEM a susținut și campanii de informare a alegătorilor, atât cu obiective motivaționale, cât și informative, precum și a dezvoltat capacitatea CEC de a desfășura astfel de campanii.

17. SEM a sprijinit CEC în îmbunătățirea transparenței operațiunilor în Ziua Alegerilor; acest lucru a fost deosebit de problematic în aprilie 2009. Activitățile au inclus elaborarea și punerea în aplicare a unui sistem de administrare al rezultatelor alegerilor și transferul acestuia la Departamentul TIC al CEC; furnizarea de hardware, instruire și asistență pentru consiliile electorale raionale, pentru ca acestea să folosească acest sistem de numărare a voturilor și achiziția și dezvoltarea unei prezențe sporite pe internet pentru difuzarea rezultatelor alegerilor. În plus, programul a sprijinit, împreună cu alți donatori, programele naționale de observare.

18. Deoarece serviciile directe sunt livrate alegătorilor de către personal electoral temporar, pe lângă susținerea elaborării și desfășurării programelor de instruire la evenimentele electorale recente,

proiectul a sprijinit conceptul și planificarea de stabilire a unui Centru de Instruire Continuă al CEC (CIC), prin efectuarea unei evaluări dar și stabilirea normelor de lucru pentru inițierea acestuia, precum și achiziționarea echipamentelor și mobilierului necesar.

19. Proiectul, după cum a fost conceput inițial, prevedea mai mult dezvoltarea internă și instituțională care a fost posibil de desfășurat în mediul electoral. Au fost efectuate unele lucrări de bază - cum ar fi evaluarea instituțională comparativă în 2010 și inițierea programului BRIDGE, însă dezvoltarea instituțională și îmbunătățirea pe termen lung au fost în mod repetat lăsate la o parte pentru a satisface necesitățile imediate legate de evenimentele electorale. Cu toate acestea, în 2011, proiectul a sprijinit CEC într-un proces de planificare strategică, care a dus la adoptarea de către CEC a Primului Plan Strategic, acoperind perioada 2012-2015. CEC a adoptat, de asemenea, un program de lucru pentru 2012, care detaliază implementarea obiectivelor Planului Strategic și domeniile în care este nevoie de asistență tehnică și de asistența donatorilor.

20. Proiectul urmează abordarea ciclului electoral, acceptată pe larg ca fiind modalitatea preferată de asistență electorală în țările aflate în tranziție. Ca un instrument esențial pentru dezvoltarea instituțională și consolidarea CEC, SEM a stabilit programul BRIDGE Moldova în 2009. BRIDGE este un cadru global de instruire pentru administrarea electorală și CEC are acum o echipă de facilitatori acreditați pentru atelierele BRIDGE și în Republica Moldova au avut loc șapte astfel de ateliere. În plus, reprezentanții CEC și cei ai proiectului au participat la patru ateliere de lucru BRIDGE regionale și la unul global. PNUD este partenerul de implementare a programului BRIDGE la nivel global. Un program considerabil de instruire a îmbunătățit capacitatea de bază a CEC.

21. O muncă semnificativă a fost efectuată pentru a îmbunătăți procesul de întocmire și verificare a listelor de alegători, pentru a mări transparența și credibilitatea alegerilor prin intermediul unui control public extins și calitativ al listelor. Deoarece aceste activități au dezvăluit un număr considerabil de probleme legate de compilarea și verificarea listelor de alegători, CEC este acum capabilă de a compila, manevra și analiza listele în mod public și la nivel de republică, datorită sistemului TIC susținut de către Program, care oferă o bază excelentă pentru activități ulterioare în acest domeniu.

Situația actuală a Proiectului

22. Planul Strategic al CEC, aprobat în decembrie 2011, plasează CEC pe calea clară a consolidării instituționale și a procesului de modernizare. Pe lângă susținerea elaborării planului, PNUD are posibilitatea de a sprijini implementarea acestuia, în special în principalele domenii descrise în această propunere. Toate activitățile legate de componentele electorale incluse în această propunere se referă la Planul Strategic și, prin urmare, abordează direcțiile strategice ale CEC. În Anexă puteți vedea un tabel care descrie asistența PNUD propusă în comparație cu obiectivele planului strategic, precum și domeniile pe care le abordează IFES prin proiectul lor curent (cu susținerea USAID) (anexa 5).

23. În cadrul proiectului parlamentar, Planul Strategic aprobat în 2012 demonstrează necesitatea evidentă a asistenței suplimentare, în special în domeniile de consolidare a capacităților pentru comisiile parlamentare, creșterea calității procesului legislativ și a profesionalismului managementului resurselor umane din cadrul Secretariatului. Proiectul Parlamentar mai are doi ani (până la sfârșitul anului 2013) de activitate care urmează a fi desfășurate cu susținerea DANIDA și implementează elementele principale ale Planului de Dezvoltare Strategică, care are drept scop dezvoltarea în continuare a capacităților comisiilor, îmbunătățirea calității legislative, consolidarea rolului de supraveghere a Parlamentului, a managementului intern al resurselor umane și a gestionării informațiilor.

24. Activitățile din această propunere sunt un răspuns la necesitățile identificate în procesele recente de planificare strategică în cadrul ambelor instituții și au fost elaborate împreună cu conducerea relevantă a acestor instituții.

Susținerea acordată de UNICEF Parlamentului Republicii Moldova

25. UNICEF a lucrat cu comisiile parlamentare și deputații pentru a susține capacitatea acestora de a aborda drepturile copilului și de a integra viziunile și perspectivele copiilor în documentele strategice de politici adoptate de către Parlament. Asistența oferită Comisiei Sănătate, Protecție Socială și Familie sub formă de consultanță juridică specializată pentru actualizarea legislației privind adoptarea copiilor și asistență pentru o mai bună comunicare cu societatea civilă; Comisiei Educație și Mass-Media pentru a îmbunătățirea înțelegerii reformelor structurale în educație și includerea copiilor cu dizabilități. Aceste activități au dus la ajustarea cadrului legal la practicile internaționale în domeniul serviciilor sociale comunitare pentru copii, drepturile persoanelor cu dizabilități și al procedurilor de adoptare a copiilor. În 2010, UNICEF a sprijinit participarea unui membru al personalului deputaților și secretariatului din Moldova la Adunarea Uniunii Interparlamentare din Erevan, Armenia, privind violența împotriva copiilor. Drept rezultat, Parlamentul Republicii Moldova a ratificat Convenția pentru Protecția Copiilor Împotriva Exploatării Sexuale și Abuzului Sexual.

Alte intervenții relevante ale partenerilor internaționali

Susținere acordată Parlamentului

26. Prin Programul de Susținere a Democrației, Consiliul Europei (CoE) a furnizat anterior asistență Parlamentului privind expertiza legislativă; consolidarea capacităților instituționale ale comisiilor și ale Secretariatului Parlamentului și furnizarea echipamentului tehnic. Principalele activități au constat în seminarii, ateliere de lucru, vizite de studiu, cursuri de instruire și mese rotunde pe diferite teme legate de funcționarea Parlamentului, proceduri și protocol. Ca parte a programului CoE, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a oferit consultanță specializată referitoare la subiecte și proiecte de legi specifice solicitată de către comisiile parlamentare și departamentele Secretariatului. De asemenea, au fost organizate cursuri de limbă engleză pentru personalul parlamentar și deputați și a fost oferit echipament tehnic. Intervenția a fost finalizată în decembrie 2011, iar raportul final urmează a fi publicat.

Asistență electorală

27. În domeniul electoral, există doi alți actori care lucrează cu CEC și alte organe electorale. IFES, susținut de USAID, lucrează cu CEC într-un șir de domenii. Au avut loc discuții cu USAID pentru a asigura o diviziune clară a activităților și pentru a evita orice suprapunere a domeniilor acoperite de programele planificate și PNUD va înceta activitatea în unele domenii, acolo unde acestea se suprapun cu IFES - informarea alegătorilor și educația civică, instruirea angajaților electorali temporari și reglementarea financiară în cadrul partidelor politice. IFES și PNUD vor continua să susțină în mod coordonat CEC în realizarea diferitor priorități strategice; la solicitarea CEC, acestea ar putea împărți resursele pentru anumite activități, cum ar fi conferințe sau evenimente de instruire; anume așa au fost organizate două ateliere BRIDGE în 2011, de exemplu.

28. Consiliul Europei și Comisia de la Veneția (Comisia pentru Democrație prin Drept), de asemenea, lucrează cu CEC, de obicei, cu un accent pe problemele legate de legea electorală și jurisprudență, atunci când există necesitatea și permit resursele. Un șir de donatori au finanțat activitatea ONG-urilor locale privind aspecte referitoare la procesele electorale și politice – cum ar fi finanțarea campaniilor și monitorizarea electorală și aspecte legate de campaniile media, dar nu oferă asistență tehnică directă CEC.

29. Deși Comisia Europeană a finanțat etapa inițială a proiectului electoral, aceasta nu mai este un partener lider în acest domeniu în Moldova. În timp ce alți donatori erau mai activi în domeniul electoral în 2009 și 2010, întoarcerea la un mediu politic mai "normal" a determinat încetarea mai

multor inițiative. În partea politică a alegerilor, NDI sunt susținute de USAID pentru a lucra cu partidele politice (finanțarea USAID pentru IRI pentru a efectua activități similare s-a încheiat). UNWomen activează în domeniul reprezentării femeilor, dar mai degrabă la nivel local, decât național.

30. În prezent nu există planuri ale altor donatori de a efectua intervenții cuprinzătoare legate de dezvoltarea instituțională a Parlamentului și a CEC, în baza planurilor lor respective de dezvoltare, în contextul standardelor democratice Europene și internaționale, de consolidarea rolului femeilor în viața politică și în procesul decizional, de îmbunătățirea situației drepturilor omului prin consolidarea funcțiilor de supraveghere ale Parlamentului, obținerea unei mai bune respectări a drepturilor omului în procesul electoral, sau asigurarea unui proces transparent și participativ de reformă constituțională.

31. PNUD se bucură de instrumente suplimentare pentru a influența direcția oricărei asistențe viitoare a donatorilor către ambele instituții, deoarece acesta are rol de donator coordonator cu privire la sprijinul parlamentar și electoral, convocând reuniunile partenerilor de dezvoltare relevanți și asigurând răspunsuri adecvate la necesitățile emergente. Consultanții tehnici principali ai PNUD susțin ambele instituții în planificarea colaborării acestora cu donatorii, pentru a concentra asistența acolo unde este nevoie și a evita suprapunerea.

Lecții învățate din 2008

32. De la începerea proiectului electoral curent în 2008 și a proiectului parlamentar în 2009, PNUD a desfășurat continuu un proces de analiză și reflecție cu instituțiile beneficiare și alți parteneri de dezvoltare. Lecții valoroase au fost documentate în rapoartele de proiect relevante și, unde a fost posibil, au fost desfășurate activități în baza acestora. Unele dintre principalele lecții includ:

- Necesitatea de a monitoriza continuu planurile și acțiunile pentru a asigura sinergia cu necesitățile și obiectivele beneficiarilor. Acest lucru a fost deosebit de important pentru ambele programe în condițiile alegerilor neașteptate. Apartenența evident locală a acestui proiect, inclusiv rolul continuu al Președintelui CEC și al secretarului general al Parlamentului în procesul de luare a deciziilor și de alocare a resurselor, a făcut ca această lecție să fie ușor de încorporat în intervenții.

- Plasarea personalului internațional superior – Consultanții Tehnici Superioari – în instituțiile beneficiare a fost deosebit de importantă. Situația politică instabilă și nesigură în Moldova a determinat o concentrare intensă asupra CEC și asupra Parlamentului și prezența experților superiori și neutri în instituții a contribuit la creșterea încrederii și fiabilității percepute de către moldoveni și partenerii internaționali

- Alegerea PNUD în calitate de partener de către ambele instituții a permis o bună poziționare atât în rețelele regionale, cât și internaționale. Afilierea ambelor instituții la inițiativele globale PNUD privind dezvoltarea parlamentară și electorală a oferit oportunități de învățare și dezvoltare și a permis instituțiilor să-și împărtășească cu alții experiențele lor de tranziție și de îmbunătățire.

- În timp ce asistența internațională a fost crucială la etapa de reconstruire/restabilire prin care au trecut ambele instituții după aprilie 2009, ambele sunt acum gata să treacă la o etapă de dezvoltare instituțională mai aprofundată. Acest lucru este clar indicat prin formularea planurilor cuprinzătoare de dezvoltare strategică și asumarea angajamentului de a le implementa.

II. Consultări, acoperire și metodologie

Consultări

33. Pentru a elabora acest program, PNUD și UNICEF au lucrat cu instituțiile beneficiare, precum și cu părțile interesate și donatori, pentru a identifica prioritățile și a evalua care este avantajul comparativ al celor două agenții. Activitățile propuse în acest document sunt, de asemenea, un

răspuns clar la recente procese de planificare strategică desfășurate de către Parlament, CEC și Biroul Avocatului Poporului. Un domeniu de activitate ar implica susținerea Națiunilor Unite pentru un proces incluziv de reformă constituțională la nivel local. Aceste activități nu au fost încă efectuate din cauza mediului politic, dar recente declarații politice sugerează că întreprinderea unor acțiuni în legătură cu reforma constituțională este iminentă.

Acoperirea

34. Alegeri libere, corecte, deschise și accesibile, desfășurate în conformitate cu standardele recunoscute la nivel internațional, sunt o condiție necesară, dar nu suficientă pentru ca democrația să funcționeze. Pe lângă actul de exercitare periodică a votului, democrația se referă la întregul proces de participare incluzivă și reprezentare a cetățenilor în procesul de luare a deciziilor. Capacitatea parlamentelor de a-și exercita eficient atribuțiile și de a-și îndeplini obligațiile în interesul celor mai vulnerabile grupuri din societate, este un element fundamental pentru funcționarea democrației. În contextul actual din Moldova, alegerile și Parlamentul au stat la intersecția impasului politic recent. Unicele metode pașnice și democratice de depășire a acestui impas au fost fie activitățile parlamentare și/sau un proces electoral; rezistența și performanța mecanismelor electorale și parlamentare nu a fost niciodată mai importantă pentru Moldova.

35. Activitățile din această propunere sunt concepute pentru a sprijini Parlamentul și CEC în următoarea etapă de dezvoltare. După ce au fost mobilizați donatorii pentru a oferi asistență materială și consultativă intensivă care, de fapt, a reconstruit instituțiile după evenimentele din aprilie 2009, PNUD și UNICEF acum planifică să sprijine aceste instituții vitale în atingerea aspirațiilor acestora de a deveni instituții democratice moderne, eficiente, europene. Activitățile propuse sunt proiectate să:

- consolideze baza instituțională a ambelor instituții;
- obțină rezultate tangibile în domeniile funcționale principale;
- sprijine ambele instituții în realizarea scopurilor stabilite;
- ajute la transpunerea în acțiuni locale a angajamentelor internaționale ale Moldovei în domeniul drepturilor omului; și
- ajute la realizarea aspirațiilor de integrare europeană a Republicii Moldova.

36. Ambele programe sunt într-o bună poziție pentru a îndeplini obiectivele Guvernului Suedez referitoare la sprijinirea guvernării democratice, stabilite în documentul *Schimbarea pentru libertate*¹. În legătură cu Parlametele, prioritatea suedeză este de a sprijini consolidarea holistică a procesului politic și de a încuraja 'responsabilitate mai clară, reprezentativitatea mai largă și deschiderea și transparența mai mare' (p16). Scopul de a îmbunătăți participarea femeilor pe arena parlamentară (p21) este, de asemenea, abordat în această propunere. Prioritatea suedeză în domeniul electoral (p16) este de a oferi un statut 'procesului electoral în întregime' (și nu fiecărui eveniment electoral în parte) și de a susține comisiile electorale independente; și această abordare este prezentă în programul electoral. Angajamentul suedez față de apărătorii drepturilor omului și mecanismele de justiție îmbunătățite (p20-1) este, de asemenea, abordat în această propunere.

Metodologie

37. Activitățile propuse includ o gamă de intervenții tehnice, cum ar fi asistența tehnică, participarea la inițiativele regionale și globale, programe de formare și învățare, expunerea la cele mai bune practici europene prin vizite de studiu. Nu există nici un plan de a procura cantități mari de echipamente TI pentru Parlament.

¹ MFA, [*Schimbarea pentru libertate: politica pentru dezvoltare democratică și drepturile omului în cooperarea Suedeză pentru dezvoltare, 2010-2014*](#)

38. Programul va beneficia de consultanță tehnică de înaltă calitate din partea Consultanților Tehnici Superioari recrutați la nivel internațional, care vor fi experții internaționali principali, care poartă responsabilitatea generală pentru asistență tehnică acordată Parlamentului și CEC și pentru furnizarea consultanței specializate și a recomandărilor de nivel înalt partenerilor. Rolul CTS va fi crucial în a aduce experiență și cunoștințe și a elabora noi abordări de dezvoltare parlamentară și suport electoral. Activitățile prevăzute, de asemenea, vor utiliza alți consultanți internaționali și locali pentru a furniza consultanță tehnică pe probleme specifice.

III. Bugetul Programului

39. Bugetul total estimat este de 4,731,610 USD. Bugetul va fi gestionat de PNUD și de UNICEF în conformitate cu procedurile ONU. Divizarea bugetului pe componente va fi următoarea:

Componenta	Suma, USD
COMPONENTA I: Dezvoltarea Parlamentului	3,273,475
1.1 Îmbunătățirea capacității instituționale a Parlamentului de a satisface standardele europene în domeniul egalității genurilor și al drepturilor omului și consolidarea funcției legislative și de supraveghere a Parlamentului	937,900
1.2 Consolidarea funcției legislative și de supraveghere a Parlamentului	1,111,700
1.3 Promovarea calității rolului de reprezentare al Parlamentului și a interacțiunii sporite între membrii Parlamentului, cetățeni și societatea civilă	405,385
1.4 Promovarea Drepturilor Copilului în activitatea parlamentară (UNICEF)	185,000
1.5 Sprijinirea unui proces incluziv de reformă constituțională	250,000
1.6 Managementul și susținerea Programului	174,800
<i>Servicii generale de management (7%)</i>	208,690
COMPONENTA II: Susținere electorală	1,458,135
2.1 Dimensiunea de gen și drepturile omului în alegeri și în cadrul CEC	91,537
2.2 Îmbunătățirea mediului instituțional pentru a permite organelor de administrare electorală să desfășoare procese electorale moderne și incluzive	818,743
2.3 Îmbunătățirea procesului de înregistrare publică a cetățenilor moldoveni și sprijinirea modernizării proceselor electorale în Moldova	329,453
2.4 Managementul și susținerea Programului	123,010
<i>Servicii generale de management (7%)</i>	95,392
TOTAL	4,731,610

IV. Scopul, obiectivele, componentele și activitățile Programului

40. **Scopul global al** programului este de a îmbunătăți calitatea proceselor și sistemelor democratice în Moldova în conformitate cu standardele europene. Următoarele **obiective** sunt stabilite pentru perioada de patru ani a Programului:

- Calitatea sporită a proceselor politice oficiale din Moldova ;
- Calitatea sporită a rolului de reprezentare și de supraveghere al Parlamentului;
- Mediul instituțional îmbunătățit pentru organele de administrare electorală care pot livra procesele electorale moderne și incluzive;
- Procesul de înregistrare publică a moldovenilor îmbunătățit prin susținerea modernizării proceselor electorale în Moldova;
- Reforma constituțională implementată printr-un proces incluziv și participativ.

41. Activitățile Componentei III din Documentul de proiect "Suport pentru Dezvoltarea Parlamentului în Moldova" (anexa 4) trebuie să fie parte integrantă a acestui Document de program. Activitățile menționate sunt implementate cu sprijinul financiar al Guvernului Danemarcei și PNUD și sunt reflectate (parte integrantă) în Planul anual de activitate și în Bugetul 2012-2015 (anexa 2) și în Cadrul rezultatelor și resurselor (anexa 1).

Componente:

1. Îmbunătățirea capacității instituționale a Parlamentului de a satisface standardele europene în domeniul egalității genurilor și al drepturilor omului și consolidarea funcției legislative și de supraveghere a Parlamentului

Situația actuală: Parlamentul și dimensiunea de gen

42. Deși în Parlament sunt numai 20 de deputați de gen feminin - care constituie 19,8 la sută din legislativ – această cifră este favorabilă comparativ cu vecinii din regiune², cum ar fi România (11,4 la sută) și Ucraina (8.2 la sută). O creștere numerică a reprezentanților aleși de gen feminin oferă oportunități de integrarea a opiniilor și perspectivelor femeilor în procesul legislativ și, de asemenea, rămâne important să se acorde deputaților femei același acces la resurse și oportunități ca și colegilor lor de sex masculin. Pe lângă creșterea proporției de femei deputați în parlamente, este important ca parlamentele să aibă capacitatea de a lua în considerație și aborda modul în care munca lor - în special în ceea ce privește legislația și bugetul național - afectează femeile din societate. Plasarea problemelor egalității de gen la baza deciziilor de politică, structurilor instituționale și alocării resurselor printr-un proces de integrare a dimensiunii de gen poate soluționa aceste probleme.

43. În multe parlamente naționale stabilirea unei organizații a femeilor a influențat semnificativ situația referitoare la sensibilitatea legislației și strategiilor de dezvoltare națională la dimensiunea de gen. Organizația femeilor din Parlament este unul dintre instrumentele pentru a se asigura că "reprezentarea politică include atât proporția de femei, precum și capacitatea lor reală de a exercita puterea și influența luarea deciziilor și gestionarea legislației"³. Un bun exemplu este cel al FRI Macedonia unde organizația femeilor (numită Clubul Femeilor Parlamentare) a făcut lobby cu succes pentru introducerea unui sistem electoral mai favorabil care să permită accesul candidatelor de gen feminin în Parlament. Rezultatul este că reprezentarea feminină din Parlamentul macedonean este printre cele mai ridicate din Europa (32.5%). Alte realizări ale Clubului Femeilor prezentate pe site-ul Parlamentului⁴ sunt: sprijinul pentru elaborarea și adoptarea unei legi privind egalitate șanselor; modificările la Legea cu privire la Pensie și Asigurări de Invaliditate; introducerea unui nou capitol

² <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>

³ Pe picior de egalitate. Politica pentru egalitatea de gen și drepturile și rolul femeilor în cooperarea Suedeză internațională pentru dezvoltare 2010-2015

⁴ <http://www.sobranie.mk/en>

privind protecția victimelor violenței domestice în Legea cu privire la Familii; Modificările la Legea privind Asigurarea de Sănătate pentru a asigura examinările obstetrice gratuite pentru detectarea timpurie a cancerului colului uterin și glandei mamare; și modificările la Legea cu privire la Jocurile de Noroc și Divertisment (Legea cu privire la Jocuri), stabilirea unui fond special pentru lupta împotriva violenței domestice.

44. Organizațiile femeilor parlamentare nu reprezintă un mecanism automat de succes, dar caracterul discret al activităților acestora a oferit adesea un mediu sigur pentru elaborarea legislației cu participarea tuturor partidelor și stabilirea cooperării în abordarea și promovarea problemelor de interes special pentru femei. Abordarea dinamicii complexe a relației "partid vs. organizație" în cadrul unui parlament este probabil cea mai dificilă sarcină, dar este în mod cert și cea mai fructuoasă. Numărul de femei deputați în Moldova este în creștere - acest lucru ar trebui să contribuie, în anii următori, la venirea în Parlament a "masei critice" de femei deputați care pot reuși în crearea unei astfel de organizații. Pe lângă discutarea și elaborarea legislației referitoare la dimensiunea de gen, o organizație a femeilor ar trebui să-și stabilească prioritatea de a comunica cu privire la scopuri, eforturi și realizări – doar păstrând canalele de comunicare deschise, în ambele direcții, o organizație a femeilor parlamentare poate fi cu adevărat eficientă.

Rezultatul preconizat: O organizație a femeilor incluzivă în parlament

45. Programul va susține stabilirea unei organizații a femeilor în Parlamentul Republicii Moldova. Acest sprijin va fi proiectat cu atenție pentru a asigura faptul că organizația femeilor își poate atinge obiectivele și, prin urmare, se va concentra pe elementele esențiale pentru reușita acestuia. Asistența tehnică va include:

- Susținere în organizarea și gestionarea unei organizații a femeilor, inclusiv asistență conducerei și în stabilirea unui secretariat cu personal (cu jumătate de normă);
- Organizarea unei conferințe regionale în Chișinău cu membrii altor organizații naționale ale femeilor parlamentare, pentru a facilita identificarea domeniilor de interes comun pentru a-și uni forțele;
- Asistență pentru extinderea organizației femeilor parlamentare și transformarea acesteia într-un punct focal incluziv pentru promovarea legislației și guvernării sensibile la dimensiunea de gen;
- Instruire în domeniul comunicării pentru membrii organizației femeilor din Parlament;
- Organizarea instruirii în domeniul elaborării legilor sensibile la dimensiunea de gen pentru membrii organizației femeilor din Parlament și membrii Comisie Juridice;
- Cursuri de instruire cu privire la bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen pentru organizațiile femeilor din Parlament și Comisia Buget și Finanțe (deputați și personal) și pentru alți membri ai personalului Parlamentului;
- Instruire cu privire la integrarea dimensiunii de gen pentru comisii și pentru membrii personalului Parlamentului; și
- Susținere pentru crearea unui web site pentru legislația și guvernarea sensibilă la gen în Moldova cu sponsorizarea organizației femeilor din Parlament.

Situația actuală: administrarea electorală și dimensiunea de gen

46. Alegerile constituie o importantă oportunitate pentru consolidarea participării femeilor la viața publică. Pentru ca un proces de alegeri să fie democratic, acesta trebuie să includă participarea efectivă egală a bărbaților și femeilor, nu doar în calitate de candidați, dar și în calitate de alegători, administratori și observatori. Deoarece femeile se confruntă cu obstacole specifice în calea participării depline la alegeri, o atenție deosebită acordată participării femeilor la alegeri trebuie să fie integrată în programele legate de alegeri. În timp ce programele de asistență electorală adesea au inclus activități legate de problemele de gen legate de candidarea la alegeri, acestea au avut tendința de a trece cu vederea femeile în calitate de alegători, administratori și observatori electorali.

47. Comisia Electorală Centrală este formată din nouă membri; există doar o singură femeie membru; și în componența anterioară a Comisiei, de asemenea, era o singură femeie. Membrii Comisiei sunt desemnați individual, de către partide și de către Președintele Republicii și deci nu există nici un proces unificat care să ia în considerație echilibrul genurilor în cadrul Comisiei. Situația este aceeași și în organele electorale de nivel inferior. Cu toate acestea, în aceste structuri de nivel inferior, numărul de membri femei constituie o proporție mai mare, dar constituie încă mai puțin de o treime din rolurile de conducere.

48. În prezent CEC nu asigură dezagregarea pe genuri a datelor statistice privind înregistrarea alegătorilor, prezența la vot, observatorii electorali, personalul electoral temporar sau candidații. În noul său plan strategic, CEC s-a angajat să desfășoare un proces mai structurat de integrare a dimensiunii de gen în întreaga structură de management electoral și în toate domeniile sale de activitate; PNUD se află într-o bună poziție pentru a sprijini acest efort și se poate baza pe legături, susținere și cunoștințe rezultate din inițiativele mai extinse ale PNUD în acest domeniu.

Rezultatul preconizat: conștientizare sporită a dimensiunii de gen cadrul CEC și al altor structuri electorale

49. Deoarece personalul CEC este recrutat în baza regulilor nediscriminatorii ale serviciului civil din Republica Moldova, în cadrul acestuia există echilibru între sexe: în componența din ianuarie 2012 sunt 16 femei, 10 bărbați și toți patru șefi de departamente sunt femei. Aceasta oferă o bază bună pentru o analiză mai deschisă din punct de vedere al genurilor a activității externe a CEC.

50. Susținerea oferită CEC de către Program în legătură cu ridicarea nivelului de conștientizare cu privire la dimensiunea de gen va include următoarele activități, pe lângă integrarea dimensiunii de gen în toate celelalte activități:

- Desfășurarea atelierelor BRIDGE cu privire la dimensiunea de gen și la procesul electoral pentru CEC și principalele părți interesate, cu scopul de a furniza informații pentru un audit de gen al CEC și a obține susținere internă pentru elaborarea strategiei de integrare a dimensiunii de gen;
- Menținerea legăturii CEC cu activitățile regionale și mondiale în domeniul dimensiunii de gen și al administrării electorale în cadrul Programului Global al PNUD pentru Suportul Ciclului Electoral;
- Efectuarea unui audit de gen și susținerea elaborării unei politici de integrare a dimensiunii de gen și a unei politici cu privire la dezagregarea datelor electorale pe genuri;
- Elaborarea și obținerea acordului pentru un instrument de analiză a impactului dimensiunii de gen care să fie folosit pentru a evalua toate viitoarele inițiative ale CEC; și
- Susținerea elaborării programelor instituționale de instruire cu privire la dimensiunea de gen și administrarea electorală, care pot fi implementate atât la nivelul CEC, cât și la cel al organelor electorale de nivel inferior.

51. Activitățile programului sunt proiectate pentru a aborda dezechilibrul de gen la toate nivelurile organelor de administrare electorală. Auditul de gen care este deja în curs de desfășurare (finanțat de către PNUD) va identifica detaliat acest dezechilibru și planul de acțiuni ulterioare va include strategii de abordare a acestuia. Instruirea în domeniul dimensiunii de gen va fi cascadata la toate nivelurile, în timp ce programul va sprijini CEC și în implementarea oricăror alte acțiuni pentru a satisface necesitățile care vor fi identificate în rezultatul auditului și în procesul de planificare a acțiunilor.

Situația actuală: Alegerile și drepturile omului

52. Promovarea și respectarea drepturilor omului, înainte, în timpul și după un proces electoral este decisivă pentru reușita sau eșecul procesului. Este vital ca protecția drepturilor omului să fie stabilită ca prioritate în planificarea proceselor electorale. În timp ce CEC nu s-a demonstrat a fi o

instituție împotriva drepturilor omului, nu a existat capacitate instituțională pentru a susține rolul acestei instituții de susținător al drepturilor omului.

53. În special, deoarece CEC continuă pe calea modernizării electorale, va trebui să abordeze implicațiile ce țin de drepturile omului ale noilor procese electorale și ale noilor tehnologii electorale. În cazul Republicii Moldova, aceasta va include implicațiile legate de drepturile omului în cadrul sistemelor de înregistrare a populației și înregistrare electorală, precum și în introducerea noilor tehnologii și servicii de votare.

Rezultatul preconizat: Drepturile omului luate în considerație la elaborarea proceselor de înregistrare și votare

54. Ca parte a dezvoltării instituționale a CEC, programul va susține un accent sporit asupra problemelor legate de drepturile omului prin dezvoltarea capacității interne de elaborare a politicilor și de cercetare și acest lucru este explicat și finanțat în componenta a treia. Programul va conduce și va sprijini această nouă unitate de lucru în integrarea factorilor ce țin de drepturilor omului în elaborarea politicilor. Acest lucru va permite o abordare mai clară și mai bine direcționată a problemelor legate de drepturile omului - în primul an printr-un audit de gen și printr-un proces de integrare a dimensiunii de gen (după cum este descris anterior) și, în ambii ani prin abordarea sporită a problemelor legate de protecția datelor și confidențialitatea informației aferente procesului de înregistrare a alegătorilor. În anii ulteriori, această capacitate îmbunătățită a CEC va permite abordarea altor probleme ce țin de drepturile omului cum sunt limba, minoritățile naționale și accesul persoanelor cu dizabilități la procesele electorale.

Ca parte a dezvoltării instituționale a CEC, programul va susține un accent sporit asupra problemelor legate de drepturile omului prin dezvoltarea capacității interne de elaborare a politicilor și de cercetare și această nouă unitate de lucru este explicat și finanțat în componenta a treia. Programul va conduce și va sprijini această nouă unitate de lucru în domeniul modului în care drepturile omului sunt luate în considerație în elaborarea politicilor. Acest lucru va permite o abordare mai clară și mai bine direcționată a problemelor legate de drepturile omului - în primul an printr-un audit de gen și printr-un proces de integrare a dimensiunii de gen (după cum este descris anterior) și, în ambii ani prin abordarea sporită a problemelor legate de protecția datelor și confidențialitatea informației aferente procesului de înregistrare a alegătorilor. În anii ulteriori, această capacitate îmbunătățită a CEC va permite abordarea altor probleme ce țin de drepturile omului cum sunt limba, minoritățile naționale și accesul persoanelor cu dizabilități la procesele electorale.

55. În același timp, Programul va susține implicarea CEC în rolul Parlamentului de monitorizare a obligațiilor ce țin de drepturile omului și va continua să susțină cooperarea CEC cu OSCE-ODIHR⁵ ca organism regional principal care activează în domeniul participării și drepturilor electorale. Datorită frecvenței alegerilor care au avut loc în Moldova în ultimii ani, există un număr mare de recomandări OSCE-ODIHR cu privire la alegerile din Moldova care nu au fost analizate și la care nu s-a oferit un răspuns oficial. În timp ce CEC nu poate satisface toate recomandările, aceasta poate răspunde oficial la recomandările tehnice și, de asemenea, poate pleda pentru ca Guvernul și Parlamentul să analizeze recomandările legate de cadrul juridic. Programul va lucra cu CEC pentru a dezvolta un proces intern de acțiune ulterioară în legătură cu concluziile OSCE-ODIHR, precum și o strategie de pledoarie pentru acele concluzii care necesită resurse mai extinse.

Situația actuală: Parlamentul și drepturile omului în Republica Moldova

56. Republica Moldova este parte la șase din cele nouă tratate internaționale majore cu privire la drepturile omului, Convenția Europeană a Drepturilor Omului și un șir de alte tratate majore cu privire

⁵ Observarea electorală principală în Moldova este efectuată de către Oficiul OSCE's pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului, cunoscut ca ODIHR.

la drepturile omului ale Consiliului Europei, inclusiv Carta Socială Europeană. În aspirația sa spre integrarea în UE, Moldova și-a luat angajamentul să întreprindă o serie de acțiuni care vizează consolidarea stabilității și eficienței instituțiilor care garantează democrația, drepturile omului, inclusiv drepturile copiilor, statul de drept și protecția minorităților. Cu toate acestea, Moldova nu a reușit încă să respecte în totalitate angajamentele sale internaționale și europene legate de drepturile omului, din cauza unui șir de obstacole structurale și de altă natură. Un șir de reforme orientate spre drepturile omului au rămas doar la nivel de angajamente; schimbarea reală și durabilă, bazată pe elaborarea politicilor bazate pe dovezi și apoi implementarea riguroasă a modificărilor legilor și politicilor, până la momentul actual au rămas nedefinite⁶.

57. Evenimentele din aprilie 2009, în care măsurile represive extreme au fost urmate de proteste care contestau rezultatele unor alegeri generale, dar și un șir de concluzii negative ale Curții Europene a Drepturilor Omului, au scos în evidență mai multe probleme extraordinare legate de drepturile omului în Republica Moldova. Punctele slabe instituționale rămân și, de asemenea, se extind asupra capacității societății civile de a răspunde eficient la criză, precum și la problemele legate de drepturile omului care apar zilnic.

58. În mai 2011 Parlamentul a adoptat Planul Național de Acțiuni pentru Drepturile Omului 2011-2014. Deși Cancelaria de Stat este oficial însărcinată cu monitorizarea progresului Planului de Acțiuni, Parlamentul are un rol de supraveghere asupra implementării de către Guvern a Planului de Acțiuni pentru Drepturile Omului.

59. De interes deosebit este Strategia de Reformă a Sectorului Justiției 2012-2016, care a fost adoptată de către Parlament în noiembrie 2011. Reforma Sectorului Justiției are drept scop combaterea corupției și îmbunătățirea climatului investițional. Măsurile propuse includ consolidarea instanțelor prin promovarea independenței și creșterea eficienței. Creșterea respectării drepturilor omului de către procurori și poliție este un element important al reformei. Implementarea strategiei presupune elaborarea noilor proiecte de legi care vor fi discutate și adoptate de către Parlament. Va fi important ca Parlamentul să dețină suficiente capacități pentru a analiza propunerile și a monitoriza progresul procesului de reformă.

60. Funcția de supraveghere, de elaborare a legilor și de reprezentare sunt instrumente excelente care permit Parlamentului să joace rolul său esențial ca instituție democratică puternică, constructivă și dinamică. În legătură cu aceste funcții Parlamentarii se pot implica activ în promovarea și apărarea drepturilor omului, inclusiv ale copiilor și minorităților. Aceștia pot asigura cu adevărat conformitatea legislației naționale cu angajamentele internaționale și că această legislație este pe deplin implementată pentru a avea un impact decisiv asupra vieții și protecției cetățenilor, mai ales a celor mai vulnerabili.

61. O problemă de interes special pentru acest Program, dat fiind Planul Național de Acțiuni privind Eliminarea celor mai Severe Forme ale Muncii Copilului aprobat recent de către Guvernul Moldovei. Implementarea acestui plan va facilita accesul copiilor la servicii sociale comunitare, una dintre măsurile prevăzute în viitorul acord de aderare RM-UE. Însă, implementarea deplină necesită elaborarea ulterioară a legislației secundare conexe, proces în care Parlamentul joacă un rol crucial. Va fi acordată asistență Comisiei Parlamentare Sănătate, Protecție Socială și Familie și altor comisii relevante, în adoptarea politicilor și legislației și în supravegherea aplicării acestora.

Rezultate preconizate: O abordare comună a integrării drepturilor omului

62. Având în vedere baza constituțională a promovării și protecției drepturilor omului, precum și problemele extinse care au apărut în realizarea angajamentelor Moldovei în domeniul drepturilor omului, Parlamentul este în continuare identificat ca o instituție catalizatoare pentru îmbunătățirea abordării drepturilor omului în Moldova. Astfel, Programul urmărește dezvoltarea capacităților

⁶ Ultimul raport al Asambleei Parlamentare a CoE (19 July 2011): "Moldova printre țările care îndeplinesc greu deciziile CEDO".

deputaților și personalului Parlamentului de a obține o abordare mai sistematică și mai deschisă a drepturilor omului, atât în procesul de elaborare a legislației, cât și în exercitarea funcției de supraveghere a Parlamentului. Acest lucru va fi crucial atunci când Parlamentul va aborda sarcinile sale în implementarea Strategiei de Reformă a Sectorului Justiției din Moldova.

63. Programul încearcă să extindă susținerea în afara Parlamentului, în cele două sfere complementare - Comisia Electorală Centrală și Avocații Parlamentari. Această abordare comună este inspirată de relația simbiotică dintre aceste organisme independente și Parlament, în domeniul drepturilor omului. CEC trebuie să promoveze și să protejeze drepturile civile și politice în activitatea sa, dar această promovare și protecție depinde de mediul furnizat de către Parlament prin intermediul cadrului legal. Dacă CEC poate organiza alegeri bazate pe un cadru sănătos al drepturilor omului, parlamentarii se vor bucura de legitimitatea de a fi aleși în mod democratic. În mod similar, Avocații Parlamentari, activează pentru a proteja și promova drepturile sociale și culturale, dar din nou pot face acest lucru numai în cadrul unui parteneriat strategic cu Parlamentul. Prin activitatea lor, Avocații Parlamentari reprezintă un punct de control important, unul esențial pentru ca Parlamentul să tragă la răspundere executivul și să demonstreze această responsabilitate cetățenilor.

64. Ca o etapă inițială, abordarea comună va fi promovată prin instruire, seminarii și sesiuni de informare pentru deputați, membrii CEC și avocații parlamentari - precum și personalul acestora. Subiectele vor include:

- Obligațiile internaționale și europene ale Moldovei în domeniul drepturilor omului;
- Îndeplinirea obligațiilor internaționale în domeniul drepturilor omului în activitatea legislativă, cu un accent special pe procesul de reformă în sectorul justiției;
- Îmbunătățirea supravegherii interne și a controlului respectării de către Moldova a obligațiilor internaționale în domeniul drepturilor omului;
- Abilități de investigare și tehnici de conciliere pentru analizarea și soluționarea plângerilor referitoare la drepturile omului;
- Urmărirea și răspunsul la constatările externe referitoare la drepturile omului (Deciziile CEDO, rapoartele de observare electorală etc.); și
- Participarea incluzivă la procesele electorale și parlamentare.

65. Se va acorda atenție specială rolului Parlamentului în executarea obligațiilor internaționale ale Moldovei privind drepturile grupurilor vulnerabile, în special, ale copiilor. Programul va oferi cunoștințe specifice în domeniul drepturilor copiilor deputaților și personalului Parlamentului, precum și va consolida capacitatea Avocatului parlamentar pentru drepturile copilului și a personalul acestuia. Acest lucru poate duce la o abordare mai sistematică și mai deschisă a drepturilor copilului atât în elaborarea legislației, cât și în exercitarea funcțiilor de supraveghere a Parlamentului. Activitățile de creștere a nivelului de conștientizare și de consolidare a capacităților pentru deputați și avocații parlamentari, cât și pentru personalul acestora, vor include următoarele:

- Ateliere de lucru privind rolul Parlamentului în promovarea/protecția drepturilor copiilor, inclusiv în combaterea exploatării sexuale și a muncii copiilor;
- Instruirea și furnizarea de materiale/instrumente referitoare la bugetarea în baza drepturilor omului/copiilor pentru comisiile parlamentare (Sănătate, Protecție Socială și Familie; Educație, Mass-Media și Tineret; Administrație Publică și Descentralizare; Buget, Finanțe și Economie; și Drepturile Omului);
- Instruire și asistență tehnică în analiza bugetelor anuale și a implicațiilor financiare ale documentelor strategice, legislative și normative referitoare la drepturile copiilor, inclusiv prin analiza minuțioasă a indicatorilor de performanță și alocarea de resurse financiare adecvate pentru Comisiile pentru Sănătate, Protecție Socială și Familie; Educație, Mass-Media și Tineret; Administrație Publică și Descentralizare); și

- Vizita de studiu cu privire la integrarea drepturilor omului/drepturilor copilului în activitățile Parlamentului pentru ca reprezentanții comisiilor relevante ale Parlamentului să se familiarizeze cu cele mai bune practici din noile state membre ale UE.

Situația actuală: o supraveghere parlamentară inefficientă a drepturilor omului

66. Avocații parlamentari, echivalentul moldovenesc al Biroului Ombudsmanului, au fost stabiliți în 1997. Există patru avocați parlamentari, desemnați de către Parlament pentru 5 ani. Aceștia au atribuții și responsabilități egale și acoperă diferite drepturi ale omului⁷, inclusiv unul dintre ei - drepturile copilului. Avocații parlamentari și personalul acestora formează o instituție independentă, numită "Centrul pentru Drepturile Omului". Instituția constituie o parte a mecanismului național de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

67. Există anumite obstacole obiective și subiective care nu permit avocaților parlamentari să își îndeplinească funcția eficient⁸. Necesitățile de dezvoltare în continuare a capacităților Centrului pentru Drepturile Omului și de consolidare a independenței avocaților parlamentari sunt abordate într-un program lansat recent de PNUD. Sarcina de consolidare atât a Instituției Naționale pentru Drepturile Omului, cât și a funcției de supraveghere a acesteia de către Parlament vor fi abordate de către ambele Programe într-un mod coordonat care va spori impactul ambelor intervenții.

68. Programul parlamentar, în baza competențelor în domeniul drepturilor omului a echipei de țară a ONU, a recunoscut că statutul, rolul și eficiența sistemului de avocați parlamentari ar putea fi îmbunătățite, prin stabilirea și susținerea unui nivel sporit de cooperare între avocați și Parlament, în special cu Comisia Parlamentară Drepturile Omului și Minorități Naționale. Parlamentul ar trebui să dezvolte un parteneriat strategic, respectând, în același timp, poziția independentă a Avocaților.

Rezultatul preconizat: Cooperarea calitativă între avocații parlamentari și Parlament

69. Într-adevăr constatările avocaților parlamentari ar trebui să fie baza principală pentru Comisia Parlamentară Drepturile Omului și Minoritățile Naționale, precum și pentru alte comisii pentru a-și exercita funcția de elaborare a legislației și de supraveghere. În mod similar, avocații trebuie să ofere asistență comisiilor pentru ca acestea să-și îndeplinească obligația de a se asigura că toate proiectele de legi examinate sunt în conformitate cu standardele internaționale în domeniul drepturilor omului. Existența unor avocați parlamentari eficienți și a unei Comisii active pentru Drepturile Omului și Minoritățile Naționale vor atrage împreună o atenție mai mare asupra problemelor legate de drepturile omului și vor furniza un mecanism de facilitare a interacțiunii dintre Parlament și societatea civilă. Această fereastră deschisă cetățenilor ar trebui să servească pentru a consolida legătura dintre populație și Parlament.

70. Pentru a consolida relațiile dinamice și complementare dintre Parlament, mai exact Comisia Parlamentară Drepturile Omului și Minoritățile Naționale și avocații parlamentari, programul va oferi asistență tehnică pentru elaborarea unor reguli mai concrete referitoare la stabilirea unei cooperări structurale între avocați și Comisie, care va completa raportul anual al avocaților parlamentari.

71. Programul va oferi asistență Comisiei Parlamentare în monitorizarea progresului spre realizarea drepturilor omului și asigurarea conformității cu standardele internaționale în domeniul drepturilor omului și va oferi o oportunitate de a analiza modul în care poate fi îmbunătățită capacitatea ambelor structuri și cum poate fi atinsă o diviziune mai rațională a muncii prin:

⁷ Propunerile referitoare la candidați pentru pozițiile de avocați parlamentari sunt înaintate în Parlament de către Președintele Republicii Moldova, sau de către un grup de nu mai puțin de 20 de deputați. Parlamentului i se va prezenta o referință a Comisiei Drepturile Omului și Minorități Naționale cu privire la fiecare candidat.

⁸ Richard și Korotaev, Alexey, "Creșterea eficienței Centrului pentru Drepturile Omului în Moldova: constatări și recomandări", evaluare desfășurată în cadrul programului PNUD "Evaluarea eficienței instituțiilor naționale pentru drepturile omului", mai 2007. De exemplu, după cum au indicat autorii, anterior, 'comisia a efectuat revizuirii ale legilor la șase luni după intrarea în vigoare a acestora și au raportat Parlamentului cu privire la calitatea implementării acestora'.

- Ateliere cu privire la practicile Europene privind Ombudsmanul pentru drepturile omului cu experți din România, Serbia și Suedia;
- Susținere pentru elaborarea regulilor referitoare la stabilirea unei cooperări structurale între avocații parlamentari și Parlament;
- Asistență tehnică și susținere Ombudsmanului pentru drepturile copilului în exercitarea funcțiilor și ședințe cu parlamentarii din comisiile relevante pentru sensibilizarea acestora cu privire la probleme legate de drepturile copilului;
- Susținere pentru dezvoltarea capacităților de a monitoriza progresul spre realizarea drepturilor omului și asigurarea conformității cu standardele internaționale în domeniul drepturilor omului;
- Susținere în sporirea rolului avocaților parlamentari ca o dovadă independentă a respectării drepturilor omului în țară, inclusiv în domeniul drepturilor copilului; și
- Vizite de lucru ale Comisiei Drepturile Omului și ale Comisiei Securitate Națională în Germania și Suedia.

Rezultatul preconizat: supravegherea parlamentară consolidată în domeniul drepturilor omului

72. Funcțiile de supraveghere parlamentară oferă o oportunitate de implicare activă a Parlamentului în promovarea și apărarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor minorităților și copiilor. Acest lucru poate fi demonstrat prin monitorizarea respectării legilor cu privire la drepturile omului și incorporarea drepturilor omului în legislația națională. Parlamentele trebuie să joace un rol activ în analiza tratatelor cu privire la drepturile omului și monitorizarea rapoartelor organelor responsabile de implementarea tratatelor și răspunsul guvernului la acestea.

73. Programul va sprijini organizarea audierilor publice și a altor activități consultative de către Comisia Parlamentară Drepturile Omului și Minorități Naționale și de către alte comisii, cu privire la punerea în aplicare a angajamentelor ce țin de drepturile omului. Aceste audieri publice vor fi organizate prin intermediul birourilor parlamentare regionale (vezi mai jos) pentru a obține o imagine cât mai exactă a situației drepturilor omului în întreaga țară și a permite cetățeanului să se adreseze direct Comisiei pentru Drepturile Omului, pentru a vorbi despre probleme legate de drepturile omului.

74. Programul va sprijini Parlamentul și comisiile parlamentare relevante în dezvoltarea capacităților deputaților și personalului cu privire la agenda legislativă a diferitor inițiative strategice, cum ar fi Reforma Sectorului Justiției și Planul Național de Acțiuni pentru Drepturile Omului, pentru a spori calitatea funcției legislative în conformitate cu Planul de Dezvoltare Strategică a Parlamentului.

Situația actuală: supraveghere parlamentară insuficientă a implementării Bugetului de Stat, în special în ceea ce privește fondurile venite din surse străine

75. Deși Comisia Buget, Economie și Finanțe și-a consolidat substanțial rolul și responsabilitatea în ultimii ani, rolul Parlamentului în supravegherea bugetului este încă destul de redus. Numai câțiva membri ai Parlamentului au o bună cunoaștere a tehnicilor și procedurilor bugetare. Majoritatea deputaților nu au astfel de cunoștințe și alocările bugetare nu sunt întotdeauna făcute în interesul cetățenilor, în special, al celor mai vulnerabile categorii de populație. Capacitățile în acest domeniu vor fi dezvoltate în continuare, cu accent pe evaluarea impactului intervențiilor bugetare.

Rezultatul preconizat: supravegherea parlamentară a implementării bugetului consolidată

76. Programul va sprijini Comisia Buget, Economie și Finanțe, precum și alte comisii, prin organizarea briefing-urilor cu participarea experților și a instruirii deputaților și personalului parlamentului în domeniul tehnicilor bugetare și evaluarea impactului intervențiilor bugetare. Asistență specială va fi acordată angajaților unei noi unități de Evaluare a Impactului care este prevăzută în Planul de Dezvoltare Strategică.

2. Promovarea calității rolului reprezentativ al Parlamentului și promovarea interacțiunii sporite între deputați, cetățeni și societatea civilă

77. Pe lângă funcția legislativă și de supraveghere, **reprezentarea** este unul dintre rolurile cheie a Parlamentului. Recent acest lucru a fost confirmat în primul Raport Parlamentar Global (RPG) "Natura Schimbătoare a Reprezentării Parlamentare"⁹. Acest raport, la care au participat peste 125 de parlamente și 660 parlamentari, constată că parlamentele **nu au fost niciodată în istorie mai esențiale pentru viața politică a unei țări**, dar în același timp se confruntă cu un control public și o presiune mai mare ca oricând. Raportul subliniază că cetățenii vor o interacțiune mai democratică cu Parlamentul. Cetățenii își doresc informație despre activitatea parlamentară și influență asupra acesteia, pentru ca să existe responsabilitate și capacitate de reacție la preocupările publice și pentru ca serviciile să satisfacă necesitățile lor. Majoritatea Parlamentelor recunosc problemele existente și au întreprins acțiuni. În conformitate cu RPG aceste măsuri tind să se împartă în două mari categorii:

- a. Oferirea mai multor informații și îmbunătățirea înțelegerii activității Parlamentului de către public (de exemplu Ziua Ușilor Deschise, Centrul de vizite, transmisiuni pe web, materiale informative și site-ul);
- b. Consultarea și implicarea mai activă a publicului în activitățile Parlamentului (audieri publice de exemplu, vizite în teren, petiții, servicii pentru alegători)

Programul are scopul de a sprijini Parlamentul în consolidarea funcției sale de reprezentare prin consolidarea în continuare a mecanismelor de consultare și prin promovarea interacțiunii sporite între parlamentari și cetățeni, pe lângă ceea ce a fost făcut deja.

Situația actuală: Problemele cu care se confruntă Moldova în calea unei relații calitative de reprezentare între cetățeni și parlamentari

78. Cetățenii noilor democrații își doresc să exercite libertățile democratice prin interacțiunea cu reprezentanții aleși pentru a îmbunătăți calitatea vieții în țara lor. Când nu există oportunități pentru o astfel de interacțiune sau când acestea sunt ineficiente în schimbarea politicii guvernamentale, sprijinul pentru democrație este erodat. În cazuri extreme, în cazul în care persoanele sau grupurile dintr-o societate simt că instituțiile guvernamentale nu le reprezintă, există riscul ca aceste persoane sau grupuri să recurgă la mecanisme extra-legale¹⁰ pentru a-și face vocile auzite.¹¹

79. Un parlament eficient reprezintă alegătorii, influențează elaborarea legilor și politicilor și acționează ca organ de control al puterii executive, exercitând un anumit grad de supraveghere. Relațiile deputat-alegător pot afecta fiecare dintre aceste funcții, determinând motivarea deputaților, oferind conținut local și context uman deciziilor și o modalitate pentru alegători de a măsura performanța parlamentarilor și de a evalua acțiunile guvernării. Într-adevăr în societățile democratice, parlamentele consultă, interacționează și fac schimb de opinii și informații cu publicul în mod regulat, astfel încât cetățenii își pot exprima preferințele și pot susține deciziile care afectează viața lor și mijloacele de existență. Interacțiunea cu reprezentanții aleși în mod regulat consolidează relația dintre parlamentari și alegători și crește posibilitatea parlamentarilor de a acționa în numele acestora. Relațiile eficiente între deputați și alegători contribuie la democrație prin consolidarea legăturii poporului cu guvernarea și oferind evaluări reale a modului în care funcționează programele guvernamentale în teren.

⁹ Lansat la 2 aprilie 2012 de către Uniunea Inter-parlamentară (UIP) și UNDP, www.undp.org/governance

¹⁰ Manual despre Consolidarea Capacității de Reprezentare ale Legislativelor: un document de bază pentru seminarul de instruire a personalului UNDP "Consolidarea legislativului – probleme și tehnici" Bruxelles, 22 – 24 octombrie, 2001

80. În ultimii ani Parlamentul Republicii Moldova a început să inițieze mai frecvent interacțiunea între parlamentari și cetățeni. Unele comisii organizează audieri publice și deputații vizitează uneori regiunile din afara Chișinăului pentru a se consulta cu cetățenii, în practică aceste activități fiind de cele mai multe ori legate de partidul respectiv. În prezent Programul PNUD oferă asistență Comisiei Parlamentare Relații Externe și Integrare Europeană în organizarea unor forumuri cu privire la politici în diferite locuri în Moldova. În timpul forumurilor cu privire la politici deputații discută aspectele relevante ale integrării europene cu cetățenii și societatea civilă. În pofida acestor inițiative sporadice Parlamentul nu are mecanisme bine înrădăcinate de consultare sistematică a cetățenilor. În prezent Programul PNUD sprijină Parlamentul în elaborarea unui Manual privind audierile publice, astfel încât toate comisiile să poată organiza audieri publice într-un mod mai uniform.

În timp ce alegerile sunt mecanismul cele mai obișnuit care leagă cetățenii de guvernarea lor, acestea sunt ocazionale și participarea cetățenilor este, de obicei, limitată la exercitarea votului. În plus, sistemul electoral are un impact direct asupra comportamentului parlamentarilor în perioada dintre alegeri. Într-adevăr, reprezentanții în sistemele cu un singur deputat înaintat de o regiune, în care alegătorii votează direct pentru un singur reprezentant, acesta trebuie să fie receptiv la dorințele alegătorilor dacă vor să rămână în funcție. În sistemele de liste de partid, așa cum este cel din Moldova, loialitatea reprezentanților este mai puternică față de liderii de partid. Există într-adevăr motivație redusă de a oferi servicii alegătorilor, deoarece aceștia nu au posibilitatea la fel de mare de a afecta direct rezultatele alegerilor, așa cum o au în sistemul cu un singur reprezentant. Prin urmare, relațiile cu alegătorii în Moldova sunt destul de slabe și se bazează, în principal, pe primirea ocazională de feedback de la cetățeni și societatea civilă. Acest lucru este, însă, cauzat nu doar de sistemul de votare, în care deputații nu reprezintă oficial o anumită zonă a țării, dar există și alte explicații, cum ar fi lipsa infrastructurii. Facilități inadecvate sau inaccesibile pentru întâlnirile deputaților Parlamentului cu alegătorii reprezintă obstacole în relațiile dintre parlamentari și a alegătorii acestora.

81. Relațiile sporadice cu alegătorii reduc responsabilitatea Parlamentului și a parlamentarilor față de cetățeni. Informația despre activitatea Parlamentului și a parlamentarilor este imitată și nu ajunge în multe dintre localitățile rurale, acolo unde locuiesc majoritatea celor mai vulnerabili cetățeni ai Moldovei. Această comunicare ineficientă nu poate decât să extindă percepția existentă a unor disparități sociale și economice între zona urbană (în special capitala Chișinău) și zona rurală. Drept rezultat, Parlamentul se confruntă cu riscul de a fi perceput ca fiind izolat de realitățile vieții din satele și orașele mici ale Moldovei, deoarece cetățenii nu sunt întotdeauna conștienți de activitatea Parlamentului.

Rezultatul preconizat: interacțiunea sporită între deputați, cetățeni și societatea civilă

82. Bazându-se pe planurile și inițiativele existente Programul va sprijini implementarea practică a Manualului privind Audierile Publice ale Comisiilor Parlamentare. O audiere publică (care trebuie să fie organizată în Chișinău și în afara acestuia) este un instrument foarte util pentru a consolida funcția de reprezentare a Parlamentului. Toate comisiile parlamentare vor fi încurajate să organizeze audieri publice sistematice pe diferite probleme (legislație și supraveghere), pentru a colecta informații de la cetățeni și de la societatea civilă și pentru a oferi o platformă pentru schimbul de opinii. Se va oferi asistență suplimentară pentru elaborarea unor proceduri cu privire la utilizarea instrumentelor electronice moderne de comunicare, cum ar fi consultarea electronică privind legislația și politica și discuțiile online.

83. Pentru a aduce deputații mai aproape de alegători urmează a fi stabilite birourile de circumscripție unde deputații și personalul acestora se pot întâlni cu alegătorii, cu grupurile locale de cetățeni și pot afla despre preocupările și problemele locale care ar trebui să fie abordate în Parlament. Grupurile de inițiativă și ONG-urile locale și regionale vor avea, de asemenea, posibilitatea de a interacționa cu deputații mai frecvent și de a prezenta direct problemele legate de circumscripția

lor, în special cele legate de grupurile vulnerabile, adică romii, familiile cu copii cu necesități speciale etc.

84. Stabilirea un birou parlamentar local pentru fiecare deputat ar fi, însă, o soluție mult prea costisitoare. Soluția propusă pentru Parlamentul Republicii Moldova este de a stabili birouri de circumscripție în regiuni, care vor fi folosite de către reprezentanții tuturor partidelor politice și, de asemenea, vor constitui centre de informare și educare în probleme legate de democrație/parlament. Astfel de birouri ar aduce Parlamentul mai aproape de cetățeni, pentru care va deveni mai ușor să stabilească contact direct cu deputații. Birourile parlamentare din afara capitalei sunt în conformitate cu practicile altor țări europene, cum ar fi România, Macedonia și Grecia. În special Macedonia ar putea servi drept exemplu, așa cum s-a discutat și în Raportul Parlamentar Global¹². Începută în 2003 ca un mic program-pilot, inițiativa Macedoniei de stabilire a birourilor de circumscripție s-a extins pentru a oferi 75 de astfel de birouri, care sunt platforma principală prin care deputații comunică cu alegătorii lor. Raportul menționează, de asemenea, că: "potrivit analiștilor locali, impactul asupra înțelegerii de către alegători a activității deputaților și asupra reacției deputaților la solicitările alegătorilor a fost semnificativ. La început, alegătorii credeau că întâlnirea cu un deputat reprezintă o ocazie de a face lobby pentru ajutor direct și individual, cum ar fi angajarea. Dar sistemul a evoluat și cetățenii au determinat modul de utilizare mai eficientă a sistemului..... Valoarea unui astfel de sistem este că acesta ajută persoanele să se implice în activitatea statului; în consecință, sistemul nu mai este fără chip. Acesta, de asemenea, îi face pe oameni mai conștienți de activitatea Parlamentului și politicienilor."

85. Programul va oferi asistență tehnică pentru un studiu de fezabilitate referitor la crearea birourilor de circumscripție pentru deputații din Moldova. În timpul acestui studiu vor fi discutate detaliat opțiuni, folosind exemple din România, Macedonia și alte țări europene cu sisteme electorale similare. Va fi elaborată o foaie de parcurs, care va include identificarea locurilor în Moldova unde vor fi stabilite birourile, spațiul pentru birouri, instruire pentru parlamentari și personal, interacțiunea Parlamentului, consolidarea calității educării și participării cetățenilor și a informării și accesului public. Programul va sprijini studiul de fezabilitate și foaia de parcurs pentru asistență tehnică și facilitare. La o etapă ulterioară, va fi elaborat un manual cu privire la relațiile cu alegătorii pentru a oferi deputaților materiale practice de referință.

86. În baza rezultatelor studiului de fezabilitate, vor fi puse la dispoziție fondurile de Program, inițial pentru stabilirea și dezvoltarea a trei birouri de circumscripție. Aceste birouri vor servi drept bază pentru diferiți deputați în interacțiunea lor cu alegătorii, dar și vor oferi tuturor partidelor/grupurilor parlamentare spațiu pentru a comunica cu cetățenii. Birourile de circumscripție, de asemenea, vor servi drept:

- puncte de informare și de acces al publicului pentru a sensibiliza cetățenii cu privire la rolul democratic al Parlamentului;
- spațiu pentru reuniuni descentralizate ale comisiilor;
- puncte de educare civică și participare a cetățenilor/copiilor, inclusiv în procesele electorale;
- puncte de informare cu privire la democrație, drepturile omului și egalitatea genurilor.

Audieri publice descentralizate

87. Scopul principal al audierilor publice este de a oferi o oportunitate deputaților să audă opiniile experților și ale cetățenilor în problemele de politici publice și de a-și exprima și promova agenda lor. Audierile publice sunt, deseori, ținute în sălile de audiere ale parlamentului, dar acestea se pot organiza și în birourile de circumscripție, cu scopul de a solicita opinia cetățenilor despre o anumită problemă. Birourile de circumscripție ar oferi, de asemenea, Parlamentului ca instituție posibilitatea de a fi accesibil în regiuni. Într-adevăr, pentru ca cetățenii să interacționeze cu reprezentanții lor și cu

¹² Raportul Parlamentar Global "Natura schimbătoare a reprezentării parlamentare", pagina 69-70

Parlamentul ca instituție, este important ca această instituție să fie percepută ca fiind accesibilă. Întâlnirile în afara capitalei pot spori în mod semnificativ percepția cetățenilor despre accesibilitatea legislativului.

3. Un mediu instituțional îmbunătățit pentru organele de administrare electorală care pot desfășura procese electorale moderne și incluzive

Situația actuală: administrarea electorală în Moldova

88. Deși poate părea că lumea electorală din Moldova este tumultoasă, dar și luând în considerație perioadele de timp scurte între evenimentele electorale, alegerile în Moldova sunt acum considerate de către misiunile internaționale de observare a fi în conformitate cu standardele democratice de bază și o îmbunătățire evidentă a fost vizibilă în timp. Cu toate acestea, într-un studiu comandat de PNUD efectuat în decembrie 2010, 25,7 la sută dintre respondenți încă nu cred că alegerile din Moldova sunt libere și corecte. Motivul pentru această neîncredere este complex și are parțial legătură cu manipularea politică a finanțelor și a instituțiilor mass-media, dar aceasta este o indicație a unui sistem electoral care încă nu a găsit o formă corectă și stabilă. Pe o notă mai pozitivă trebuie, totuși, să recunoaștem faptul că Comisia Electorală Centrală, în același studiu, s-a bucurat de cea mai mare încredere dintre zece instituții de stat și, de asemenea, a fost instituția cea mai cunoscută.

89. Multe aspecte ale funcției CEC au fost îmbunătățite, inclusiv infrastructura internă și competența organismului electoral principal, însă în unele domenii capacitatea este încă scăzută. Există două motive principale: în primul rând, deși au existat cinci evenimente electorale de la începutul intervenției SEM, CEC este doar la jumătatea unui ciclu electoral standard. În al doilea rând, alegerile constante din ultimii doi ani, au creat pe de o parte multe oportunități de instruire practică, dar, de asemenea, au cauzat amânarea multor intervenții strategice pe termen mai lung.

90. Pentru a valorifica beneficiile obținute în cursul evenimentelor electorale din anii precedenți, există acum necesitatea de a trece la instituționalizarea activităților de suport electoral în țară. Personalul, structurile și metodologiile CEC nu sunt încă suficient dezvoltate pentru a face față în totalitate cerințelor administrării electorale moderne. Pentru a satisface această necesitate PNUD a oferit asistență în 2011 pentru examinarea activităților anterioare ale comisiei și stabilirea planurilor concrete pentru viitor, după cum este prevăzut în Planul Strategic al CEC. Însă mai sunt multe lucruri de făcut pentru a se asigura că CEC este capabilă să administreze procesul electoral modernizat planificat pentru Moldova și să-și câștige locul în calitate de garant al drepturilor omului.

Rezultatul preconizat: un mediu instituțional îmbunătățit în cadrul Comisiei Electorale Centrale

91. CEC și structura actuală de administrare electorală din Moldova a fost înființată în 1997; aceasta s-a dezvoltat din punct de vedere instituțional din acel moment într-un mod mai degrabă ad-hoc, decât planificat. Actuala structură a aparatului CEC nu mai corespunde misiunii moderne a acestei structuri și nu este proiectată pentru a realiza strategia acesteia pe viitor. Cel mai important, în timp ce Comisia Electorală Centrală i se acordă cel mai important rol în ierarhia organelor electorale, există o lipsă de claritate și responsabilitate în relațiile sale cu organele de administrare electorală subordonate – consiliile electorale de circumscripție și secțiile de votare stabilite în perioadele electorale

92. În plus, CEC se bazează pe un șir de alte instituții publice - cum ar fi poliția, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE), Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor (MTIC) și administrațiile publice locale – pentru îndeplinirea atribuțiilor sale, dar relațiile sale cu aceste instituții nu sunt bine organizate și adesea contactul este inițiat numai în timpul evenimentelor electorale. Ambele probleme sunt accentuate de bugetul sărac al CEC, fapt care pune Moldova în pericol de a deveni dependentă de donatori pentru livrarea serviciilor electorale de bază.

93. În același timp, personalul CEC este insuficient și se simte în mare parte copleșit. Organizarea a cinci evenimente electorale în doi ani și jumătate a fost rezultatul unui efort eroic, mai degrabă decât al unei planificări minuțioase. CEC are personal loial și dedicat, însă organizația aplică o abordare foarte tehnică, concentrată pe sarcini. Pe parcursul anilor a fost recunoscută necesitatea de a dezvolta abilități moderne de management și un proces mai raționalizat de luare a deciziilor în cadrul CEC, precum și o necesitate de a oferi instruire în domeniul abilităților sociale (soft skills) cum ar fi gestionarea resurselor umane și a timpului. În timp ce CEC a arătat un mare interes în a învăța din experiența comparativă în tehnologia electorală, nu a beneficiat de un studiu similar al modului în care sunt organizate și gestionate structurile electorale pentru a aplica aceste inițiative tehnologice.

94. Strategia Programului de abordare a acestor probleme instituționale va fi:

- Abordare de cooperare în implementarea unei noi structuri pentru aparatul CEC și a unui proces corespunzător de luare a deciziilor. Acest lucru va trebui să fie însoțit de un plan complex de gestionare a resurselor umane care să poată sprijini și extinde implementarea noii structuri organizatorice și să ofere o planificare ulterioară sănătoasă și dezvoltarea abilităților în întreaga CEC;
- Dezvoltarea unei relații de mentorat în management pentru un membru al biroului CEC și un director CEC cu o instituție comparabilă;
- Consolidarea rolului CEC de lider în domeniul alegerilor prin formarea unor grupuri de lucru inter-guvernamentale care să abordeze principalele probleme. Inițial sunt preconizate două grupuri de lucru, pentru a se ocupa de înregistrarea persoanelor și de votarea din afara țării, însă există speranța ca succesul acestor grupuri să încurajeze CEC să adopte această abordare și în coordonarea evenimentelor electorale, care ar oferi o bază pentru reînprospătarea și reordonarea relațiilor dintre cele trei niveluri de administrare a alegerilor;
- Dacă este cazul, susținerea activității altor părți din sectorul public cu responsabilități electorale și responsabilități de înregistrare, ca recunoaștere a cadrului care extinde sarcinile electorale în afara CEC;
- Îmbunătățirea mediului intern pentru personalul și membrii CEC printr-o analiză minuțioasă a necesităților de instruire; și
- Începerea livrării instruirii identificate în planul de dezvoltare, inclusiv prin contribuția programului la programul BRIDGE pentru Moldova. BRIDGE este standardul acceptat pe plan internațional pentru instruire în domeniul administrării electorale și este un program bazat pe module care permite, de asemenea, includerea altor necesități corporative de instruire, cum ar fi managementul timpului, gestionarea personalului și managementul financiar.

Rezultatul preconizat: implementarea îmbunătățită a programelor și inițiativelor CEC prin dezvoltarea capacității de cercetare și de elaborare a politicilor în cadrul CEC

95. CEC continuă să se confrunte cu o problemă legată de lipsa capacității de elaborare a politicilor, o lipsă care este frecvent întâlnită în instituțiile publice din Moldova. O astfel de capacitate și abilitățile interne de analiză riguroasă și de elaborare a politicilor sunt esențiale pentru ca CEC să reușească în implementarea strategiei ambițioase de modernizare electorală a Republicii Moldova și pentru ca alegerile din Moldova să continue să se îmbunătățească și să respecte standardele europene și internaționale. Membrii CEC și personalul acesteia au participat în ultimii ani la un șir de evenimente de evaluare și analiză, dar la insistența partenerilor de dezvoltare.

96. Alegerile generează cantități semnificative de date statistice, iar aceste date constituie o bază esențială pentru îmbunătățirea serviciilor electorale. Sistemul TI al CEC, SIAS, include multe elemente de raportare, care furnizează și date interne despre performanță și capacitate în legătură cu îndeplinirea sarcinilor electorale. Cu toate acestea, CEC nu are nici o capacitate internă de cercetare pentru a analiza și prezenta datele publicului intern și extern. Aceasta împiedică capacitatea CEC de a furniza un serviciu electoral mai calitativ și mai receptiv.

97. CEC a acceptat această propunere și a inclus prevederi despre activitatea de cercetare și de elaborare a politicilor în noua structură, stabilind o nouă unitate numită "Analiză și documentare" pentru care va fi recrutat în curând personalul. Programul va oferi asistență, dezvoltare și îndrumare pentru noul personal de cercetare și elaborare a politicilor, precum și pentru o dezvoltare mai extinsă a CEC în acest domeniu. În primul an un rezultat specific al acestui personal va fi îmbunătățirea integrării dimensiunii de gen de către CEC în procesul electoral, după cum este descris în componenta unu de mai sus, precum și protecției confidențialității datelor/informațiilor în sistemul de înregistrare a alegătorilor, prevăzută în componenta patru. Se așteaptă că personalul de cercetare și elaborare a politicilor va constitui resursa pentru toți membrii CEC și personalul care solicită date comparative sau analitice cu privire la problemele electorale. Programul include, de asemenea, prevederea de a aduce consultanți externi care să lucreze cu echipa de cercetare și elaborare a politicilor, pentru a efectua o evaluare a asistenței electorale internaționale oferite Comisiei Electorale Centrale.

4: Îmbunătățirea procesului de înregistrare publică a moldovenilor și susținerea modernizării proceselor electorale în Moldova

Situația actuală: direcțiile de modernizare electorală a Moldovei

98. Deoarece procesele de votare și de numărare a voturilor s-au îmbunătățit, este clar că cea mai mare preocupare legată de integritatea electorală este calitatea scăzută a listei alegătorilor. Acest fapt este cauzat de mai mulți factori, care includ problemele întâmpinate de Registrul de Stat al Populației (o sursă de date cheie pentru CEC), probleme de nivel național legate de adrese și de denumirile de străzi, necesitatea ca procesul de înregistrare să răspundă impactului diasporei și întregului proces descentralizat de elaborare a listelor electorale. Este evident pentru majoritatea observatorilor că există o necesitate stringentă de a moderniza și actualiza temeinic procesul de înregistrare, astfel încât cetățenii să poată recâștiga încrederea în precizia registrului și să se simtă siguri că persoanele incluse pe listele electorale sunt persoane care au dreptul să voteze și că posibilitatea votării multiple este eliminată.

99. Înregistrarea alegătorilor continuă să reprezinte punctul vulnerabil principal în procesele electorale ale Moldovei. Rapoartele succesive ale observatorilor interni și internaționali au atras atenția asupra necesității de a îmbunătăți în continuare înregistrarea alegătorilor. Programul a sprijinit un șir de intervenții în ultimii trei ani, care au generat îmbunătățiri ale calității listelor, precum și proiectarea și implementarea unui sistem TI modern. Cu toate acestea, mai sunt multe de făcut în ceea ce privește politica de înregistrare a alegătorilor, în care responsabilitatea este împărțită între diferite agenții și niveluri de guvernare și există puțină, sau nu există deloc consecvență în abordare.

100. În 2008, Moldova a stabilit ceea ce se numește "viziunea electorală" pe termen lung și a formulat-o în Legea 101 aprobată în acel an, care prevede digitalizarea deplină a proceselor electorale bazate pe un sistem TIC integrat, care acoperă și automatizează elementele principale ale procesului electoral. Aceste elemente pot fi împărțite în trei domenii principale:

- I. Funcțiile de administrare electorală internă sau de birou și de raportare ale CEC și organele electorale subordonate (inclusiv un sistem de management al rezultatelor);
- II. Înregistrarea alegătorilor; și
- III. Serviciile de votare.

101. Programul a sprijinit deja un volum semnificativ de lucru referitor la primele două elemente. Primul element de natură internă a fost finalizat, iar sistemul TI – cunoscut ca SIAS- poate susține CEC și DEC în cadrul alegerilor parlamentare, locale și în cadrul referendumurilor. Al doilea element a fost dezvoltat la nivel tehnic, dar necesită o abordare mai amplă de politici care urmează a fi implementată. Al treilea element a fost subiect de discuții interne, dar serviciile de votare electronică (fie în locuri controlate cum sunt secțiile de votare, sau la distanță așa cum ar fi prin internet) necesită o abordare mai minuțioasă și mai bine analizată pentru care CEC nu a avut suficient timp și nici resurse.

102. Trebuie de subliniat faptul că în timp ce Legea 101 prevede servicii de votare electronică la distanță (inclusiv prin internet) – parțial pentru a aborda dificultățile de administrarea a votării din afara țării și pentru a elimina un motiv de elaborare a unor liste suplimentare – o astfel de posibilitate va fi analizată doar atunci când situația politică va fi stabilă, capacitatea CEC va fi îmbunătățită și populația va fi corect informată. Trebuie de menționat faptul că, deși Legea 101 cere CEC să acționeze pentru implementarea sistemului de votare electronică, există preocupări referitoare la oportunitatea acestui obiectiv pentru Moldova în acest moment. De asemenea, nu există nici o claritate privind momentul și modul în care guvernul va sprijini financiar obiectivele din Legea 101. Programul dorește să sprijine CEC în explorarea implicațiilor tehnice, juridice și financiare ale votării electronice și, prin urmare, să ia o decizie informată cu privire la viabilitatea acesteia pentru Moldova. Aceste cercetări de fezabilitate vor permite CEC să facă o prezentare bazată pe dovezi Guvernului referitoare la practicabilitatea acestei legi. Acesta este un motiv pentru care programul planifică să ofere asistență în elaborarea conceptului, planificarea și proiectarea serviciilor de votare electronică, dar nu presupune aplicarea acestor servicii nici în străinătate și nici în Moldova.

Rezultatul preconizat: înregistrarea îmbunătățită a moldovenilor în țară și peste hotare

103. CEC se bazează pe alți trei "jucători" din sectorul public în procesul de înregistrare a alegătorilor. Primul este întreprinderea de stat "Registru" a Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicării, care este responsabilă pentru întreținerea Registrului de Stat al Populației. Acest registru stă la baza multor defecte tehnice ale listelor de alegători, cum ar fi date personale incomplete sau incorecte. În plus, după evenimentul electoral nu există nici o împărtășire cu Registru a informațiilor acumulate cu privire la exactitatea datelor în procesul alegerilor, astfel, erorile sunt încorporate succesiv în seturile de date. Al doilea partener este agenția Cadastrală care este responsabilă pentru baza de date națională a adreselor. Calitatea scăzută a acestei baze de date este în mare măsură responsabilă pentru adresele incomplete sau incorecte din lista alegătorilor. În al treilea rând, autoritățile administrației publice locale din Moldova au responsabilități în baza Codului Electoral referitoare la întocmirea listelor de alegători; relația CEC cu APL nu este bine reglementată în Codul Electoral și APL au niveluri diferite de resurse și entuziasm pentru a realiza aceste sarcini electorale. Rezultatul final al acestei structuri este un set de responsabilități, pentru care nu sunt resurse suficiente și care nu sunt bine înțelese; cert este faptul că aceasta nu este o bază bună pentru un registru modern și exact al alegătorilor. Această situație este agravată de rolul secțiilor de votare în timpul alegerilor, care sunt responsabile pentru afișarea listelor în perioada alegerilor și primirea actualizărilor acesteia. În calitate de structuri temporare cu puține resurse, aceste secții nu sunt în situația de a juca vreun rol în înregistrarea alegătorilor.

104. În 2011, CEC a început să formuleze foaia de parcurs pentru activitățile suplimentare necesare referitoare la înregistrarea alegătorilor; multe dintre sarcinile identificate depășesc atribuțiile actuale ale CEC și necesită o implicare la nivel de guvernare. Folosind grupul de lucru pentru înregistrarea persoanelor, CEC va putea lucra spre atingerea unui acord referitor la structurile cărora trebuie să le aparțină responsabilitatea pentru înregistrarea alegătorilor și de unde ar trebuie să fie furnizate resursele. Apoi, probabil, un astfel de acord va fi urmat de amendamente și completări legislative, care vor fi, de asemenea, susținute de către Program.

105. În baza cadrului legal actual, registru alegătorilor trebuie să fie bazat pe Registrul de Stat al Populației. În pofida oricăror noi metode de compilare a registrului alegătorilor și oricăror tehnologii noi de gestionare a registrului alegătorilor, va fi necesară o legătură cu registrul populației, acesta fiind baza de date principală a cetățenilor moldoveni, este o resursă logică pentru registrul alegătorilor și pentru că documentele de identitate sunt emise în baza datelor deținute în registrul populației. PNUD împărtășește preocuparea pentru calitatea și structura registrului populației, astfel legătura exactă dintre registrul populației și registrul electoral va fi definită și discutată în timpul activităților din foaie de parcurs pentru această componentă. În acest context, raportul anticipat al unei misiuni recente

OSCE-ODIHR pentru a evalua progresul Moldovei spre îmbunătățirea înregistrării alegătorilor va fi un document resursă de bază

106. Presupunând că CEC va menține sau va spori responsabilitățile sale de înregistrare a alegătorilor după 2014, programul va sprijini CEC să realizeze foaia de parcurs prin intermediul unui plan de implementare; acesta va include, probabil, extinderea sistemului TI existent de înregistrare a alegătorilor (SIAS) și deci programului prevede asistență în programare și planificare IT. Acest plan operațional va trebui să includă un plan de dezvoltare al registrului electronic al alegătorilor - componenta SIAS utilizată în ziua alegerilor, pe care CEC trebuie să o implementeze la nivel național până în 2015. Programul va susține planificarea pentru dezvoltarea registrului electronic de alegători, dar finanțarea solicitată nu include resurse pentru dezvoltarea deplină, care va fi un exercițiu de achiziții IT și instruire de nivel național.

Rezultatul preconizat: servicii receptive de votare

107. Pe lângă registrul electronic al alegătorilor, CEC îi este atribuită prin Lege 101 din 2008 sarcina de a avansa spre oferirea serviciilor de votare electronică pentru moldovenii din țară și de peste hotare. Deși CEC beneficiază acum de un sistem intern extins pentru multe sarcini electorale, acesta nu include serviciile "față-în-față cu alegătorul", cum este votarea propriu zisă. Activitatea de planificare a unor astfel de servicii a fost în mod constant amânată din cauza iminenței celor cinci evenimente electorale din 2009, dar acum aceasta trebuie să fie reluată pentru a permite realizarea viziunii din Legea 101,

108. După modelul de îmbunătățire a înregistrării alegătorilor descris mai sus, programul va sprijini CEC în evaluarea fezabilității continue a prevederii Legii 101 referitoare la serviciile de votare electronică și apoi, dacă este necesar, va întreprinde acțiuni pentru realizarea acestei prevederi. Oricare ar fi rezultatul acestei evaluări, programul ar fi dispus să ofere asistență în elaborarea unei foi de parcurs și în planificarea implementării acesteia. Folosirea unui astfel de proces ar trebui să contribuie, de asemenea, la încorporarea ciclului planificare-implementare-analiză în cadrul CEC, care în trecut a înregistrat o tendință de a sari imediat și exclusiv la etapa de 'implementare'. Programul propune să sprijine atât etapele de planificare și implementare inițială prin modificarea legislației, proiectare TI și pledoarie pentru viziunea nou stabilită a CEC.

109. Incluziunea moldovenilor din străinătate în procesele electorale va fi în continuare o problemă majoră pentru CEC. Programul va susține CEC în inițierea și dezvoltarea unui mecanism mai eficient de participare a moldovenilor din străinătate. Acesta este motivul pentru stabilirea grupului de lucru inter-guvernamental pentru votarea din afara țării, descris în componenta doi și incluziunea moldovenilor din străinătate în activitatea componentei trei. Nu putem prevedea un canal exact de vot pentru moldovenii din străinătate în acest moment, dar, în continuare, se va analiza modul în care pot fi gestionate și desfășurate astfel de procese la viitoarele evenimente electorale.

5. Susținere pentru dezvoltarea unui proces incluziv de reformă constituțională

Situația actuală: revizuirea constituțională în Moldova

110. Începând cu 2009, Moldova s-a confruntat cu o criză politică și constituțională, manifestată public cel mai evident în incapacitatea Parlamentului de a alege un președinte. Această perioadă de instabilitate a înregistrat multe alte lacune, ambiguități și inconsecvențe în Constituția actuală, mai puțin evidente publicului, inclusiv probleme legate de procesele electorale. Deficiențele constituției au fost agravate prin interpretarea și executarea inconsecventă în instanțe. După alegerea unui nou președinte pe 16 martie 2012, liderii partidelor politice și-au exprimat părerea că, acum, pentru că alegerile parlamentare anticipate sunt mai puțin probabile, perioada următoare trebuie să fie utilizată pentru un proces de reformă constituțională generală.

111. Procesele anterioare de revizuire constituțională în Moldova au fost sporadice și excluzive - grupuri mici loiale partidelor au elaborat noi prevederi și procese. Nu s-a făcut nici un efort pentru a dezvolta sprijinul public pentru soluțiile și modificările constituționale adoptate nu au dus la documente puternice din punct de vedere tehnic.

112. Pe lângă alți actori internaționali, ONU în Moldova a pledat pentru a obține sprijinul internațional pentru o revizuire cuprinzătoare și incluzivă, pe termen lung a Constituției. Prin urmare, programul include această componentă pentru a sprijini o revizuire constituțională cuprinzătoare, care urmează a fi efectuată într-un mod transparent, consultativ și participativ. Atât procesul de revizuire, cât și forma finală a Constituției pot juca un rol important în tranziția politică pașnică și un rol critic în prevenirea conflictelor. Elaborarea și revizuirea Constituției oferă oportunități importante de creare a unei viziuni comune a viitorului unui stat, ale cărei rezultate pot avea un impact profund și de lungă durată asupra păcii și stabilității.

113. O foaie de parcurs frecvent sugerată prevede inițierea unui proces extins de reformă constituțională de către Parlamentul Republicii Moldova. Primul pas ar fi crearea unei structuri incluzive de revizuire constituțională, în cadrul Parlamentului sau în strânsă legătură cu acesta. Procesul de elaborare nu va începe decât atunci când au fost desfășurate un număr suficient de campanii de educare a publicului și procese de consultare. După elaborare, va fi continuat procesul de educare și consultare înainte de a vota în Parlament hotărârea de a supune noua Constituție referendumului.

Susținerea de către ONU a proceselor de reformă constituțională

114. Organizația Națiunilor Unite poate oferi asistență în procesele de elaborare a constituției, dar numai ca răspuns la solicitările autorităților naționale și în cazul în care o astfel de asistență poate fi adaptată la contextul specific de țară. Prin urmare, această componentă a programului va servi drept mecanism de răspuns rapid la orice astfel de solicitare înaintată, odată ce situația politică pare să permită revizuirea Constituției. Coordonatorul rezident al ONU în Republica Moldova a primit la începutul anului 2010 o solicitare de asistență de la președintele /speakerul Parlamentului Republicii Moldova în elaborarea unei constituții noi, precum și în stabilirea mecanismelor pentru un proces incluziv de consultare. Drept răspuns, o misiune de evaluare ONU-PNUD comună în 2010 a formulat o posibilă foaie de parcurs pentru un astfel de sprijin, în cazul în care evenimentele politice ar fi permis să se înceapă astfel de activități.

115. Deoarece procesele de revizuire constituțională în țări cum este Moldova ar trebui să constituie un aspect central al consolidării democratice, Programul dorește să recunoască și să includă în orice asistență oferită în această privință următoarele principii de bază:

- necesitatea unei planificări minuțioase din timp cu scopul de a oferi sprijin adecvat pentru a permite desfășurarea unui proces incluziv, participativ și transparent; și
- necesitatea unui proces conceput și condus la nivel național. Această apartenență națională trebuie să includă actorii oficiali (cum ar fi orice structură nouă de revizuire constituțională), partidele politice, societatea civilă și publicul larg.

116. Având în vedere experiența comparativă și impactul unei astfel de incluziuni și participări semnificative asupra legitimității noii Constituții, activitățile planificate de susținere a procesului de revizuire a Constituției în cadrul prezentului program nu sunt exhaustive, dar se vor concentra pe (a) susținerea facilitării politice și strategice, (b) oferirea asistenței instituționale structurii de revizuire constituțională, (c) asistență în coordonarea fondurilor oferite de alți donatori în acest domeniu, în mobilizarea resurselor suplimentare necesare și (d) crearea unui mediu pentru un proces transparent, incluziv și participativ. Activitățile vor fi strâns coordonate cu alți actori, de exemplu cu Consiliul Europei.

Rezultatul preconizat: procesul de revizuire constituțională susținut

Facilitarea politică și strategică

117. În cazul în care se solicită, programul inițial va oferi și mai târziu va dezvolta capacități de facilitare în cadrul oricărei Structuri de Revizuire Constituțională – ajutând toate părțile interesate să găsească soluții concrete la probleme atunci când acestea apar. După necesitate, capacitățile ONU pot fi utilizate pentru a asigura că procesul proiectat a fi incluziv, va rămâne incluziv în special cu referire diferite forțe politice. Odată ce structura de revizuire își începe lucrările, aceasta poate apela la ONU pentru a utiliza capacitățile organizației în depășirea oricăror blocaje semnificative.

Susținerea instituțională acordată Structurii de Revizuire a Constituției

118. La solicitare, Programul va oferi consultanță și asistență adaptată pentru a contribui la analiza opțiunilor sănătoase, atât în legătură cu procesul, cât și conținutul. Aceasta poate consta în:

- Consilierea privind procesele de revizuire comparativă și opțiunile de proiectare pentru cazul Republicii Moldova;
- Furnizarea de analiza juridică comparativă privind modelele constituționale și opțiunile de abordare domeniile constituționale principale din punct de vedere al procedurii sau substanței;
- Consilierea privind cerințele tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului și a organismelor responsabil de implementarea acestora, precum și alte obligații internaționale ale statului; și
- Proiectarea asistenței după necesitate.

Activitățile vor fi organizate în strânsă coordonare și cooperare cu alte părți interesate.

Coordonarea donatorilor și mobilizarea resurselor

119. Având în vedere interesele comunității internaționale în susținerea consolidării democratice a Moldovei, programul va ajuta Structura de Revizuire Constituțională să coordoneze ofertele și cererile donatorilor, folosind modalitățile stabilite în sfera electorală și parlamentară. În cazul în care Guvernul Republicii Moldova nu poate acoperi toate cheltuielile structurii de revizuire - inclusiv cele legate de informarea și educarea publicului - programul va ajuta structura de revizuire să caute și să asigure fondurile necesare de la comunitatea de donatori.

Un mediu pentru un proces incluziv, participativ și transparent

120. Elementul-cheie al procesului de revizuire, care va diminua riscurile de disidență și neîncredere, este o campanie cuprinzătoare de informare și educare. Această campanie trebuie să atingă toate grupurile din societate și să susțină procesele de educare și consultare. Apărătorii drepturilor omului, asociațiile de profesioniști din domeniul juridic, mass-media și alte OSC, inclusiv cele care reprezintă femeile, copiii, minoritățile, popoarele indigene, refugiații și persoanele apatride și strămutate și reprezentanții forței de muncă și ai mediului de afaceri trebuie să-și poată exprima opinia în cadrul acestor procese.¹³

121. Programul va oferi sprijin - inclusiv prin granturi - organizațiilor care vor pleda, în timpul procesului de revizuire a constituției, pentru drepturile care au fost stabilite conform dreptului internațional pentru grupuri care pot fi supuse marginalizării și discriminării în țară, inclusiv femei, copii, minorități, popoare indigene, refugiați, apatrizi și persoane strămutate

122. La această etapă inițială, o astfel de asistență, oferită prin intermediul Programului, poate include:

- asistență la stabilirea și implementarea unei campanii de informare publică și educare civică prin intermediul, inter alia, creării în birourile parlamentare de circumscripție a "colțurilor constituționale" care să conțină principalele publicații;

¹³ Secretarul general al ONU (UNSG), Nota de îndrumare a secretarului: Asistența acordată de Națiunile Unite în procesele de elaborare a Constituției, aprilie 2009

- asistență la stabilirea unei unități de interacțiune cu comunitatea, legată de structura de revizuire a constituției, în cadrul Parlamentului, cu atribuția de a informa publicul asupra procesului constituțional și de a dezvolta modalitățile de analiză sistematică, de prelucrare și publicare a propunerilor publice și organizare a dezbaterilor locale pe probleme constituționale; și
- instruire și granturi pentru alte organizații implicate în procesul de revizuire

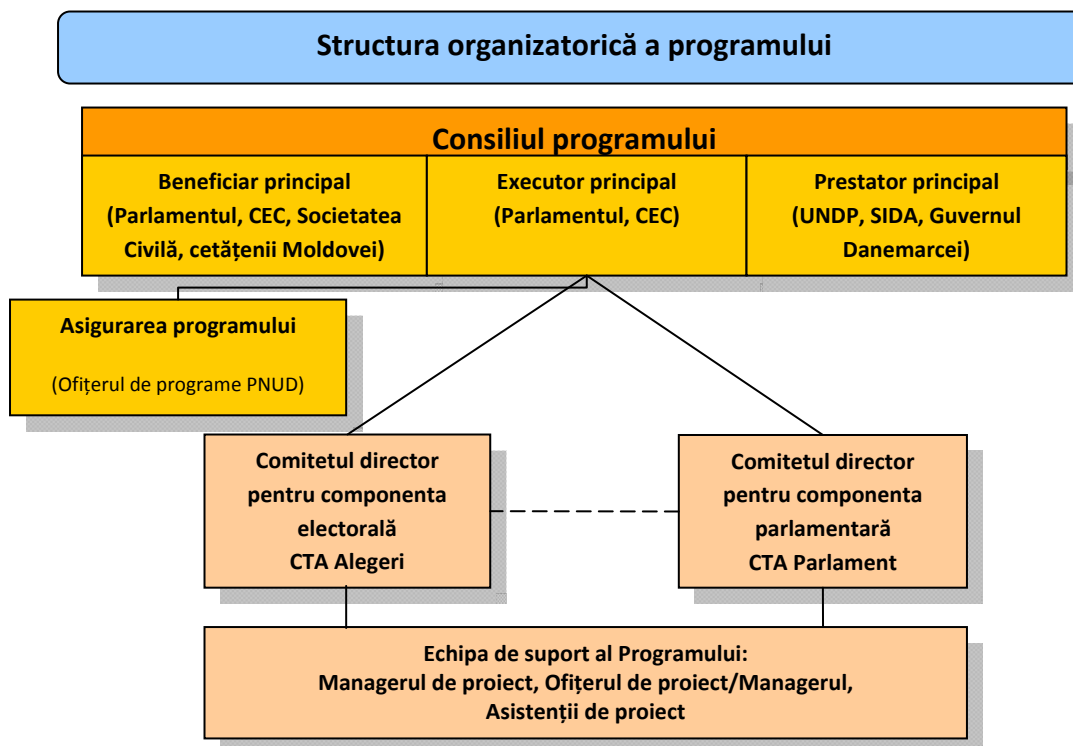
V. Aranjamentele de management, monitorizare și evaluare

Aranjamente de management

123. Intervenția va fi desfășurată în cadrul activităților de asistență parlamentară și electorală desfășurate de către PNUD și UNICEF. Programul va fi gestionat în conformitate cu aranjamentele de program descrise mai jos, bazate pe o coordonare strânsă între PNUD și partenerii de implementare: respectiv, Comisia Electorală Centrală și Parlamentul Republicii Moldova. Personalul UNICEF va planifica, implementa și monitoriza intervențiile respective, în strânsă colaborare cu personalul PNUD și partenerul de implementare (Parlamentul).

124. Fondurile programului vor fi gestionate de PNUD în concordanță cu principiile Mecanismului Național de Implementare (INM). Prin această modalitate omologii naționali vor fi responsabili de luarea deciziilor și implementarea activităților Programului, în timp ce PNUD va oferi asigurarea calității, resurse și servicii de suport. Omologii naționali vor acționa ca Executor Superior și vor reprezenta interesele Parlamentului și CEC din Moldova și vor fi responsabili pentru aplicarea generală a programului. Echipele programului vor oferi asistență CEC și Parlamentului în funcționarea generală a programului. PNUD va prezenta sistematic rapoarte narrative și financiare donatorilor programului, după cum va fi stabilit în baza acordurilor speciale de împărțire a costurilor. PNUD urmează standarde recunoscute la nivel internațional în implementarea Programului și a programelor.

125. Autoritatea principală a programului va fi Consiliul programului condus de vicepreședintele Parlamentului și președintele CEC. Consiliul programului va fi responsabil de furnizarea orientării strategice a programului, revizuirea și aprobarea Rapoartelor anuale de program, Planului de lucru al Programului, precum și Raportului Final al Programului. Consiliul programului se va reuni o dată pe an. Vor fi create Comitete directoare separate (CD) pentru componenta electorală și parlamentară a programului. Comitetele directoare vor fi convocate o dată pe semestru, dacă nu va exista necesitatea unor întâlniri mai frecvente. CD va fi responsabil de a orienta echipele componentelor pe parcursul anului, de a revizui și aproba rapoartele intermediare și modificările la PAL și ale bugetului în funcție de necesități. Echipele de suport al Programului se vor întâlni pentru coordonarea activităților și împărțirea resurselor în baza necesității.

126. Parlamentul, Comisia Electorală Centrală, PNUD, UNICEF, Donatorii Programului (guvernele Danemarcei și Suediei), alți parteneri de dezvoltare și reprezentanții societății civile vor fi invitați ca membri ai Consiliului Programului, precum și în cadrul Comitetelor de Conducere.

127. UNICEF va susține implementarea componentelor unu și doi acolo unde vor fi necesare competențele UNICEF. Detaliile vor fi reflectate în planul de lucru și bugetul detaliat. Bugetul Programului va fi revizuit anual și se vor face ajustări în baza progresului.

128. Omologiile Naționale ai Programului, Parlamentului și CEC vor continua să ofere spațiu de birou și utilități (telefon, încălzire, electricitate, etc.) în calitate de contribuție pentru echipele de Program, respectiv în interiorul clădirilor Parlamentului și CEC pentru întreaga perioadă a Programului.

Monitorizarea și evaluarea

129. Monitorizarea este o funcție continuă care are drept scop, în primul rând, să furnizeze principalelor părți interesate ale acestui Program informații referitoare la calitatea, cantitatea și actualitatea progresului înregistrat către realizarea rezultatelor preconizate. Prin urmare, toate activitățile Programului vor fi supuse monitorizării continue de către implementatorii și beneficiarii Programului. Monitorizarea eficientă presupune evaluarea progresului Programului în raport cu planul și gestionarea oricăror excepții. Documentul de Program și orice planuri detaliate de lucru elaborate de către partenerii de implementare constituie o bază pentru evaluarea progresului. Pentru îndeplinirea acestor activități de monitorizare, următoarele instrumente sunt stabilite și trebuie să fie actualizate în mod sistematic în diferite intervale de timp:

În cadrul ciclului anual:

130. Registrul calității: Progresul și calitatea produselor livrabile generate vor fi evaluate în baza criteriilor de calitate stabilite în indicatori, în descrierea Produselor livrabile și în graficul planificat și vor fi introduse în Registrul calității. Dacă sunt necesare modificări, vor fi actualizate Descrierea Produselor Livrabile și/sau graficul.

Registrul problemelor: Orice probleme în cadrul Programului vor fi înregistrate în Registrul problemelor pentru a facilita urmărirea și soluționarea.

Registrul riscurilor: Registrul riscurilor va fi actualizat prin revizuirea mediului extern care are efecte asupra implementării Programului și planurile asociate de gestionare a riscurilor.

Raportul trimestrial de progres al Programului: Rapoarte trimestriale de monitorizare a progresului vor fi prezentate de Managerul proiectului/ofițerul de asigurare al Programului.

Registrul lecțiilor învățate: Lecțiile învățate în cadrul Programului ar trebui să fie înregistrate activ pentru a asigura învățarea și adaptarea continuă în cadrul organizației.

Anual:

131. Revizuirea anuală: o revizuire anuală a Programului va fi efectuată de către Consiliul Programului în al patrulea trimestru al anului ca bază pentru evaluarea performanței fiecărui Program. Această revizuire este efectuată în contextul Revizuirii Anuale UNPF. Această revizuire va implica toate părțile interesate principale ale Programului și partenerii de implementare și se va concentra pe măsura în care se înregistrează progrese spre rezultatele stabilite și în care acestea rămân aliniate la rezultate adecvate. Toate evaluările Programului sau rezultate aferente trebuie să fie analizate, împreună cu răspunsurile managementului și planurile de acțiune. Constatările acestora trebuie să ofere informație pentru revizuire. Revizuirea va fi structurată în baza unui set de standarde comune și va fi supusă evaluărilor ocazionale externe de asigurare a calității. Această revizuire ar trebui să actualizeze obiectivele și rezultatele obținute.

VI. Contextul juridic

Acest Document de Program va fi instrumentul la care se face referință în Articolul 1 al ABSA între Guvernul (țara) și UNDP, semnat la (data).

În conformitate cu articolul III din Acordul de Bază Standard de Asistență, responsabilitatea pentru siguranța și securitatea agenției executoare și a personalului și proprietății PNUD aflate în custodia agenției executoare, revine Agenției executoare.

Agenția executoare:

a) aplică și menține un plan de securitate, luând în considerație situația de securitate din țara în care este desfășurat Programul;

b) își asumă toate riscurile și obligațiile legate de securitatea agenției executoare și aplicarea integrală a planului de securitate.

PNUD își rezervă dreptul de a verifica dacă un astfel de plan este aplicat și de a sugera modificări ale planului, atunci când este necesar. Lipsa unui plan de securitate adecvat după cum se prevede în acest document se interpretează ca o încălcare a prezentului acord.

Agenția executoare este de acord să întreprindă toate eforturile rezonabile pentru a se asigura că fondurile PNUD, primite în conformitate cu documentul de program, nu sunt folosite pentru a acorda sprijin persoanelor și entităților asociate cu terorismul și că beneficiarii oricăror sume furnizate de către PNUD nu apar pe lista menținută de către Comitetul Consiliului de Securitate instituit în baza Rezoluției 1267 (1999). Lista poate fi accesată la <http://www.un.org/Docs/SC/Committees/1267/1267ListEng.htm>. Această prevedere trebuie să figureze în toate sub-contractele semnate în baza acestui Document de Program.

VII. Anexe

1. Cadrul rezultatelor și resurselor
2. Planul anual de lucru și bugetul 2012-2015
3. Registrul riscurilor
4. Documentul de proiect: Suport pentru dezvoltarea parlamentară
5. Matricea de asistență a donatorilor – alegeri

Anexa 1: Cadrul de rezultate și resurse

Rezultat: calitatea democrației în Moldova îmbunătățită prin suport electoral și parlamentar				
Indicatori:				
<ol style="list-style-type: none"> 1. Gradul de îmbunătățire în realizarea de către Parlament a funcției legislative și de supraveghere 2. Măsura în care dimensiunea de gen și drepturile omului sunt luate în considerație în procesele politice oficiale 3. Gradul de realizare a funcției de reprezentare de către Parlament 4. Evaluarea elementelor sistemului electoral pentru care se oferă asistență de către observatorii naționali și internaționali și experți externi 				
Componente	REZULTATELE PRECONIZATE PENTRU 2012-2015	REZULTATELE ACTIVITĂȚILOR	PĂRȚILE RESPONSABILE	RESURSELE
<p>Produs livrabil 1:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. O calitate îmbunătățită a proceselor politice oficiale din Moldova prin integrarea dimensiunii de gen și a drepturilor omului în dezvoltarea parlamentară și asistența electorală <p>Situația actuală:</p> <ul style="list-style-type: none"> • CEC nu are o politică de gen și nu ia în considerație dimensiunea de gen în elaborarea politicilor și planificarea electorală, dar în planul său strategic și-a asumat angajamentul de a lua măsuri pentru îmbunătățirea situației. • Parlamentul Republicii Moldova nu joacă un rol semnificativ în abordarea drepturilor omului și a dimensiunii de gen; nu există o organizație a femeilor parlamentare 	<ul style="list-style-type: none"> - Instrumentul de analiză de gen din cadrul CEC asupra căruia s-a convenit până în septembrie 2013 - Toate noile politici și procese în cadrul CEC elaborate după ianuarie 2014 au luat în considerație problemele ce țin de drepturile omului - Există progres spre un mecanism național de urmărire a implementării deciziilor legate de (inclusive de la CEDO) drepturile omului - Comisia Drepturile Omului desfășoară prima audiere 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Conștientizarea sporită a dimensiunii de gen în cadrul Comisiei Electorale Centrale și în alte organe electorale <ul style="list-style-type: none"> - ateliere BRIDGE cu privire la dimensiunea de gen și la alegeri pentru Moldova; - susținere pentru un audit de gen al CEC și elaborarea unei politici de integrare a dimensiunii de gen; - susținerea elaborării programelor de instruire instituțională cu privire la dimensiunea de gen și administrarea electorală. 1.2. O organizație incluzivă a femeilor în Parlament: <ul style="list-style-type: none"> - Susținere în stabilirea organizației femeilor; - Activități de împărtășire a cunoștințelor care implică femei parlamentare de peste hotare; - Crearea rețelelor între membrii organizației 	<p>UNDP și CEC</p> <p>UNDP și Parlamentul</p>	<p><i>Experți internaționali; consultanță și susținere locală; costurile atelierelor de lucru, rambursarea costurilor de călătorie</i></p>

<ul style="list-style-type: none"> • În managementul electoral se acordă prea puțină atenție, sau nu se acordă deloc atenție drepturilor omului și dimensiunii de gen. • În politica și planificarea electorală, cum ar fi în aspectele de protecție a datelor la înregistrarea alegătorilor, se acordă prea puțină atenție drepturilor umane. • Politica de resurse umane a Parlamentului necesită îmbunătățire. Proiectul UE Twinning a efectuat o evaluare și urmează să fie implementate recomandările. <p>Indicatori:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Disponibilitatea unei politici de gen în cadrul CEC și date dezagregate pe gen în activitatea electorală 2) Organizația femeilor parlamentare există și activează, sau activitatea organizațiilor care susțin legislația pentru promovarea femeilor este îmbunătățită. 3) Numărul de proiecte de legi aprobate cu o analiză sporită a dimensiunii de gen. <p>3. Politica de protecție a datelor aprobată în cadrul CEC</p> <ol style="list-style-type: none"> 4) Nivelul de respectare a instrumentelor internaționale în domeniul drepturilor omului în activitățile de elaborare a politicilor și legislației 5) Disponibilitatea și implementarea normelor și procedurilor de cooperare între avocații parlamentari și 	<p>cu OSC.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Comisia pentru Drepturile Omului organizează consultări cu avocații parlamentari - Comisia Parlamentară pentru Drepturile Omului monitorizează implementarea Planului Național de Acțiuni 2011-2014 - Parlamentul, în special Comisia pentru Drepturile Omului și Comisia Juridică, are suficiente capacități de examinare a propunerilor și de monitorizare a progresului reformei în sectorul justiției - Supravegherea parlamentară, în special de către Comisia Buget, Economie și Finanțe a executării bugetului este consolidată - Noua politică a resurselor umane implementată - Un nou organ Permanent care supraveghează actualizarea și îmbunătățirea sistemelor și proceselor interne de 	<p>pentru femei și politicienii și factorii locali de decizie;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Instruire pentru membrele organizației femeilor parlamentare în domeniul comunicării; - Instruire în bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen pentru organizația femeilor parlamentare și pentru Comisia Economie, Buget și Finanțe (deputați și personal) și pentru alți membri ai personalului Parlamentului; - Susținerea elaborării unui web site pentru legislație și guvernare sensibilă la gen în Moldova, sub patronajul organizației femeilor parlamentare; <p>1.3. Drepturile omului luate în considerație în elaborarea proceselor de înregistrare și de votare</p> <ul style="list-style-type: none"> - susținerea unui accent sporit asupra drepturilor omului, prin dezvoltarea capacității interne de elaborare a politicilor și de cercetare în cadrul CEC; - susținerea implicării CEC în rolul Parlamentului de monitorizare a obligațiilor referitoare la drepturile omului; - susținere acordată CEC în dezvoltarea unui proces intern de urmărire în legătură cu concluziile misiunilor internaționale de observare. 	<p>UNDP și CEC</p> <p>UNDP, UNICEF și Parlamentul</p> <p>UNDP, UNICEF și Parlamentul</p>	
---	--	--	--	--

<p>Parlament</p> <p>6) Disponibilitatea unei politici de resurse umane revizuite/ajustate în Parlament, în regulamentele privind activitatea funcționarilor publici, în fișele de post, instrumentele de evaluare a performanței etc.</p> <p>7) Disponibilitatea unui sistem de monitorizare și evaluare a implementării PSDP;</p> <p>8) Nivelul de luare în considerație a unor astfel de probleme legate de drepturile omului cum sunt limba, minoritatea națională și accesul persoanelor cu dizabilități la procesele electorale;</p> <p>9) Disponibilitatea rapoartelor de monitorizare/evaluare prezentate comisiilor parlamentare de instituțiile statului, pentru a asigura supravegherea impactului politicilor asupra grupurilor cele mai vulnerabile a populației</p> <p>10) Analiza de gen a procesului de bugetare și de revizuire publică a cheltuielilor efectuată.</p>	<p>management și abilităților personalului.</p> <p>- Sistemul informațional integrat și funcțional în clădirea Parlamentului</p> <p>- Asistența parlamentară evaluată și recomandările introduse în elaborarea politicilor</p>	<p>1.4. O abordare comună a integrării drepturilor omului în cadrul Parlamentului;</p> <p>- Dezvoltarea cunoștințelor specifice despre drepturile omului în rândul parlamentarilor și personalului Parlamentului;</p> <p>- Extinderea susținerii pentru sporirea colaborării dintre Parlament și Comisia Electorală Centrală în problemele legate de drepturile omului;</p> <p>- creșterea nivelului de conștientizare al deputaților și al comisiilor în legătură cu drepturile omului, inclusiv drepturile copiilor supravegherea implementării politicilor și crearea cererii de monitorizare și evaluare a politicilor bazată pe dovezi, cu accent pe echitate și a impactului asupra categoriilor cele mai vulnerabile ale populației</p> <p>1.5. Cooperarea de înaltă calitate între avocații parlamentari și Parlament</p> <p>- ateliere cu privire la practicile Europene privind interacțiunea Parlamentului cu instituțiile pentru drepturile omului;</p> <p>- Susținere pentru elaborarea unor reguli de procedură pentru stabilirea unei cooperări structurale între avocații parlamentari și Parlament;</p> <p>- Oferirea asistenței și a suportului tehnic Ombudsmanului pentru drepturile copilului în organizarea de întâlniri și ședințe periodice cu parlamentarii din comisiile relevante, pentru sensibilizarea acestora cu privire la drepturile copilului;</p> <p>- Vizite de studiu ale Comisiei pentru Drepturile Omului și Comisiei pentru Securitate Națională în România și Suedia.</p>	<p>UNDP, UNICEF, consultanții ONU în domeniul drepturilor omului și Parlamentul</p>	
--	--	--	---	--

		<p>1.6. Supravegherea parlamentară consolidată a drepturilor omului, în special a implementării Planului Național de Acțiuni pentru Drepturile Omului 2011-2014</p> <ul style="list-style-type: none"> - Susținerea organizării audierilor publice și a altor activități consultative de către Comisia Parlamentară pentru Drepturile Omului și Minoritățile Naționale cu privire la realizarea angajamentelor privind drepturile omului <p>1.7 Supraveghere parlamentară consolidată a progresului și implementării Reformei în Sectorul Justiției</p> <ul style="list-style-type: none"> - ateliere de lucru și seminare pentru parlamentari și personal privind practicile și standardele Europene în sectorul justiției; - susținere pentru organizarea audierilor publice cu societatea civilă ; - vizite de studiu în Croația, Lituania și Bulgaria. <p>1.8 Supraveghere parlamentară consolidată a implementării bugetului</p> <ul style="list-style-type: none"> - ateliere și seminarii pentru parlamentari și personal cu privire la tehnicile de bugetare; 		
--	--	--	--	--

		<p>- ateliere și seminarii pentru parlamentari și personal cu privire la evaluarea impactului;</p> <p>- vizite de studiu în Suedia și Polonia.</p> <p>1.9 Management al resurselor umane în Parlament</p> <p>- Vor fi recrutați experți pentru a susține Parlamentul, în elaborarea documentației necesare conform recomandărilor Proiectului Twinning UE referitoare la noile reglementări cadru cu privire la gestionarea resurselor umane;</p> <p>- Consultanță tehnică în elaborarea unui sistem de consultare a deputaților;</p> <p>- Evaluarea dezvoltării Parlamentului.</p>		
<p>Produs livrabil 2: Calitatea promovată a rolului de reprezentare a Parlamentului și consolidarea capacităților Parlamentului de executare a acestor funcții</p> <p>Situația inițială:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sistemele și procesele de cercetare legislativă și interacțiune cu publicul sunt slabe. • Abilitățile secretariatului de management al aspectelor juridice, al cercetării și al comisiilor, precum și abilitățile de analiză legislativă ale deputaților necesită îmbunătățire 	<ul style="list-style-type: none"> - Trei birouri regionale parlamentare stabilite - Evaluările elaborate - Liniile directoare consensuale privind folosirea corectă a birourilor parlamentare regionale elaborate și adoptate <p>Un curs de instruire pentru deputați și personalul din regiuni referitor la relațiile cu alegătorii desfășurat pentru toate unitățile și părțile implicate</p> <ul style="list-style-type: none"> - Planul parlamentar de 	<p>2.1. Birourile parlamentare regionale stabilite</p> <ul style="list-style-type: none"> - proiectarea și administrarea sistemului de birouri parlamentare regionale; - elaborarea regulilor de utilizare corectă a Birourilor Parlamentare Regionale - procurarea spațiului și echipamentului inițial; și - instruire pentru personalul birourilor regionale; - consolidare vizibilității partidelor politice/grupurilor parlamentare în regiuni; - organizarea audierilor publice descentralizate; - organizarea întâlnirilor și consultărilor 	UNDP, UNICEF și Parlamentul	Consultanță individuală, serviciile companiilor, rambursarea costurilor de călătorie, procurarea echipamentelor

<ul style="list-style-type: none"> • Relații și comunicare foarte ineficientă între alegători și parlamentari • Funcția de supraveghere nu este îndeplinită, rolul legislativului în efectuarea supravegherii independente a organului executiv nu este clar <p>Indicatori:</p> <p>1) Nivelul de participare a cetățenilor la viața democratică și interacțiunea la activă a parlamentarilor cu publicul din afara capitalei</p> <p>2) Numărul de deputați care au prezență legislativă funcțională în afara capitalei</p> <p>3) Numărul întâlnirilor dintre deputați și alegători în sate/orașe mici</p> <p>4) Disponibilitatea sistemelor și proceselor de cercetare legislativă și interacțiune cu alegătorii (informare, difuzare și sensibilizare a legătorilor)</p> <p>5)) Procentul deputaților/personalului instruiți în domeniul tehnicilor, procedurilor și proceselor de elaborare a legislației, în conformitate cu standardele internaționale</p> <p>6) Numărul de amendamente legislative în conformitate cu standardele UE și internaționale aprobate în comisiile selectate</p> <p>7) Numărul de legi aprobate care au fost modificate prin amendamente introduse de partidele minoritare</p>	<p>interacțiune cu alegătorii în cadrul birourilor parlamentare regionale adoptat și susținut</p> <ul style="list-style-type: none"> - Interacțiunea dintre deputați și alegători consolidată - Vizibilitate sporită a partidelor politice/grupurilor parlamentare în raioane - Informația publică comunicată cetățenilor prin educare și participare Audieri publice și întâlniri sistematice descentralizate ale comisiilor - Abilități îmbunătățite de elaborare a legislației la 50% din personalul legislativ - Eficiența sporită a comisiilor legislative. - Creșterea numărului de legi aprobate care au fost modificate prin amendamente introduse de partidele minoritare (opoziție). - Capacitățile de supraveghere ale deputaților și comisiilor din Parlamentul Moldovei - Capacitatea îmbunătățită a Comisiei Buget și Finanțe de a aloca resurse pentru necesitățile prioritare 	<p>regionale ale deputaților, Ombudsmanului pentru drepturile copilului cu copiii vulnerabili și OSC, referitoare la problemele prioritare ale copiilor</p> <p>2.2 Funcția legislativă consolidată. Comisiile selectate primesc susținere de la consultanți internaționali/naționali pentru a lucra cu personalul lor și deputații. Elaborarea unui raport aprofundat care să evidențieze lecțiile învățate și cele mai bune practici care vor fi transmise altor comisii.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Seminare axate pe procesul de elaborare și modificare a legislației pentru a dezvolta capacitățile deputaților și personalului; - Stagii pe termen scurt la Parlamentul European sau parlamentul Belgiei pentru un număr restrâns de membri ai comisiei sau ai personalului juridic. Ulterior, vor fi organizate ateliere de lucru pentru comisia respectivă pentru a transmite noile abilități. <p>2.3 Mecanisme de supraveghere consolidate</p> <ul style="list-style-type: none"> - Comisiile selectate vor primi asistență în a analiza, introduce și implementa mecanismele de supraveghere. - Audieri plenare vor fi organizate și organizarea acestora va fi susținută - Seminare referitoare la capacitățile de supraveghere pentru a dezvolta capacitățile deputaților și ale personalului. - Stagiul pe termen scurt la Parlamentul European sau parlamentul Belgiei pentru un număr restrâns de membri ai comisiei sau ai personalului juridic. Ulterior, vor fi organizate ateliere de lucru pentru comisia respectivă 		
---	---	--	--	--

<p>(opoziție).</p> <p>8) Utilizarea mass media de către deputați pentru transmiterea părerilor și viziunilor</p> <p>9) Numărul de dezbateri și rapoarte de supraveghere ale comisiilor în domeniile selectate</p> <p>10) Numărul de întrebări și interpelări verbale și scrise din cadrul comisiilor selectate</p> <p>11) Comisia buget și finanțe desfășoară audieri cu ramura executivă pentru a monitoriza și a determina dacă alocările prioritare au atins obiectivele bugetare planificate</p> <p>12) Nivelul de instituționalizare a audierilor publice</p> <p>13) Sistemele și procesele de cercetare legislativă și de interacțiune cu alegătorii (informare, diseminare și receptivitate față de alegători) sunt implementate</p>	<p>identificate de către legislativ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Legislativul supraveghează utilizarea bugetului național și asigură să acesta este utilizat pentru scopurile planificate - O mai mare echitate a echilibrului puterii între ramura legislativă și cea executivă, legislativul demonstrându-și independența - Capacitatea îmbunătățită a legislativului de a-și realiza eficient funcțiile de supraveghere - Mecanismele de răspundere asigură transparența și supravegherea legislativă - Interacțiune îmbunătățită a legislativului cu publicul, diseminarea informației și receptivitatea față de alegători - Sisteme și procese îmbunătățite de interacțiune externă - Forumuri parlamentare pentru comentarii publice referitoare la proiectele de legi, resursele de informare extinse - Studiul percepției de către public a transparenței parlamentare efectuat 	<p>pentru a transmite noile abilități.</p> <p>2.4 Mecanismele îmbunătățite de interacțiune cu publicul</p> <ul style="list-style-type: none"> - Elaborarea, publicarea și traducerea unui ziar al Parlamentului, care va fi distribuit în Parlament și în afara acestuia; - Abonarea centrului (Sectorul Informațional și Analitic/Biblioteca) la bazele de date sociale/economice/politice/bazele de date cu legislația UE și organizarea instruirii cu privire la utilizarea acestora, procurarea literaturii specializate); - Organizarea vizitelor în teren pe parcursul cărora Parlamentul se va întâlni cu autoritățile locale/regionale; - Organizarea săptămânii reuniunilor; - Organizare vizitelor în teren și audierilor comisiilor în raioane despre proiectele de lege care se află în proces de examinare; - Identificarea și expunerea la programe de instruire a personalului responsabil de relațiile cu publicul și cu mass-media cu privire la comunicarea strategică în contextul parlamentar; 		
---	---	--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> - Cunoștințele publice despre procesul și acțiunile legislative extinse. - Media, OSC și cetățenii au acces deschis la dosarele și procedurile legislative 	<ul style="list-style-type: none"> - Instruirea deputaților în relațiile cu mass media; - Organizarea zilei dedicate informării și a cursurilor de instruire pentru a consolida înțelegerea de către ONG-uri și de către mass media a rolului Parlamentului; - Dotarea centrului media; - Susținerea ONG-urilor implicate în procesul de reformă a sistemului electoral; - Producerea unui document de înaltă calitate despre legătura dintre reforma sistemului electoral și funcțiile de reprezentare al Parlamentului; - Organizarea seminarelor referitoare la legăturile între sistemul electoral și rolul de reprezentare a Parlamentului. 		
<p>Produs livrabil 3: Un mediu instituțional îmbunătățit pentru organele de administrare electorală care pot desfășura procese electorale incluzive și moderne</p> <p>Situația inițială:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Relația CEC cu Parlamentul, Guvernul și alte structuri publice nu este instituționalizată. CEC se bazează pe presiunea evenimentelor electorale în obținerea unor acorduri de cooperare cu parlamentul, 	<ul style="list-style-type: none"> - Planul de dezvoltare instituțională adoptat - Discuția despre relațiile viitoare dintre CEC și Parlament. - Lansarea grupului de lucru pentru înregistrarea alegătorilor - Lansarea grupului de lucru pentru OCV - Planul de administrare a resurselor umane implementat 	<p>3.1. Un mediu instituțional îmbunătățit în cadrul Comisiei Electorale Centrale</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizarea atelierelor de lucru pentru efectuarea evaluării capacităților și oferirea informație pentru structura organizatorică; - Consultanță în etapele de proiectare și implementare a strategiei și a planului de implementare al CEC; - Mentoratul personalului CEC; - Organizarea atelierelor de lucru BRIDGE și a altor cursuri de instruire identificate în TNA; - Susținere pentru cooperarea regională și împărtășire a experienței; 	<p>UNDP, CEC, Parlamentul, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor</p>	<p>CTA</p> <p>Consultant resurse umane</p> <p>Costurile legate de BRIDGE</p> <p>Costurile întrunirilor</p>

<p>Guvernul și alte organe publice.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Noul plan strategic al CEC finalizat în 2011 stabilește scopuri de îmbunătățire instituțională. • Personalul CEC este insuficient și are prea puține capacități pentru misiunea și scopurile CEC. Dezvoltarea personalului CEC este personalizată și sporadică. Necesitatea demonstrată de îmbunătățire a capacităților funcționale și corporative. • CEC are capacități limitate de cercetare, analiză a datelor și elaborare a politicilor. • Politicile și procesele sunt elaborate într-un mod ad hoc. <p>Indicatori:</p> <p>1.a) nivelul de implementare a planurilor de dezvoltare strategică și instituțională a CEC</p> <p>1.b) % din personal care au planuri de dezvoltare personală elaborate</p> <p>1.c) relațiile instituționalizate cu parlamentul, Guvernul, ministerele principale și structurile publice</p> <p>2) capacitatea de cercetare și elaborare a politicilor stabilită și operațională; (numărul de cercetări efectuate)</p> <p>3) Raportul de evaluare disponibil</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 100% din personal cu planuri de dezvoltare personală elaborate - Ciclul anual de evaluare a dezvoltării inițiat - Planul de dezvoltare multi-anual pentru personalul CEC face parte din planul de lucru al CTC - Acord oficial cu MAEIE cu privire la serviciile consulare și OCV - Acord oficial cu Registru cu privire la împărtășirea datelor și cooperarea în legătură cu baza de date 	<ul style="list-style-type: none"> - Un program structurat de instruire pentru grupul catalizator de lideri ai CEC ; - asistență grupurilor de lucru prin pledoarie și susținere logistică; - susținerea CTC în elaborarea modulului electoral pentru programul de instruire consulară a MAEIE <p>3.2. Implementare îmbunătățită a proiectelor și inițiativelor CEC, prin dezvoltarea capacității de cercetare și elaborare a politicilor în cadrul CEC</p> <ul style="list-style-type: none"> - susținerea dezvoltării capacității de cercetare a CEC (suplimentată dacă este necesar) <p>3.3 Evaluarea asistenței electorale internaționale acordate CEC</p>		<p>Costurile publicațiilor</p>
---	--	--	--	--------------------------------

<p>Prodot livrabil 4: Procesul public de înregistrare a moldovenilor îmbunătățit</p> <p>Situația inițială:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Înregistrarea alegătorilor este punctul vulnerabil principal în procesul electoral. Evaluările interne și externe au identificat necesitatea unei modificări sistemice a înregistrării alegătorilor. • Înregistrarea alegătorilor este elementul principal al planului strategic. • CEC are obligații în baza Legii 101 legate de dezvoltarea tehnologică în continuare a alegerilor. CEC folosește tot mai frecvent tehnologiile pentru sarcinile efectuate în oficiu. CEC nu are foaie de parcurs pentru utilizarea tehnologiei în lucrul față-în-față cu alegătorul în timpul alegerilor. <p>Indicatori:</p> <p>1) procentul de alegători pe listele suplimentare</p> <p>1.a) numărul înregistrărilor greșite din registru (acum aproximativ 12%)</p> <p>1.b) rate mai exacte de prezentare la vot în timpul evenimentelor electorale</p> <p>2) registru electronic al alegătorilor utilizat la toate alegerile după 2015</p>	<p>Elaborarea și implementarea foii de parcurs a CEC pentru înregistrarea alegătorilor</p> <p>Schița de politică pentru noul mod de înregistrare a alegătorilor</p> <p>Elaborarea proceselor interne și a planului de implementare</p> <p>Elaborarea foii de parcurs a CEC pentru utilizarea serviciilor de înregistrare electronică a alegătorilor și de votare electronică</p> <p>Planul de implementare a înregistrării electronice a alegătorilor</p> <p>Legea 101 revizuită cu scopuri și termene mai clare</p> <p>Inițierea noului ciclu de înregistrare</p> <p>Monitorizarea impactului noului mod de înregistrare asupra participării</p> <p>Lansarea înregistrării electronice a alegătorilor</p> <p>Planul de implementare a votării electronice pentru moldovenii de peste hotare</p> <p>Foaia de parcurs CEC pentru tehnologia serviciilor față-în-față pentru alegători până în 2013</p>	<p>4.1. Înregistrarea îmbunătățită a cetățenilor în țară și în afara ei</p> <ul style="list-style-type: none"> - susținerea proiectării foii de parcurs pentru înregistrarea alegătorilor; - utilizarea grupului de lucru pentru înregistrarea persoanelor descris în componenta 3.1, întreprinderea acțiunilor pentru acordul cu privire la responsabilitatea pentru înregistrarea alegătorilor; - elaborarea campaniei de pledoarie în jurul conceptului de responsabilitate a alegătorului; - susținerea și facilitarea activității inter-instituționale cu privire la înregistrarea alegătorilor cu date, analize, recomandări; - extinderea actualului sistem TI de înregistrare a alegătorilor; - susținerea planificării elaborării registrului electronic al alegătorilor; - susținerea elaborării și implementării legislative după necesitate. <p>4.2. Servicii de votare receptive</p> <ul style="list-style-type: none"> - susținerea CEC în elaborarea foii de parcurs pentru servicii de votare electronică; - asistență pentru planificarea implementării prin modificări legislative, design TI și pledoarie pentru viziunea nou formulată a CEC; - Susținerea CEC în a asigura resurse pentru serviciile de votare electronică pentru moldovenii de peste hotare 	<p>UNDP, CEC, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor</p>	<p>CTA</p> <p>Consultant VR</p> <p>Consultanți TI (locali și internaționali)</p> <p>Consultanți juridici</p> <p>Costurile publicațiilor</p>
--	---	---	--	---

<p>Prodot livrabil 5: Susținere oferită pentru un proces incluziv de reformă constituțională</p> <p>Situația inițială:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacune, ambiguități și inconsecvențe în Constituția actuală <p>Indicatori:</p> <p>1) Gradul de satisfacție al publicului în legătură cu procesul de revizuire constituțională</p> <p>1.a) rata de prezentare la evenimentul de modificare a Constituției prin referendum</p>	<p>Rezultatele urmează a fi determinate când și dacă activitatea va fi inițiată</p>	<p>- Asistență comisiei pentru constituție sau altor actori politici pentru a găsi soluții pentru problemele concrete atunci când apar.</p> <p>- Oferirea unei analize juridice comparative a modelelor și opțiunilor constituționale</p> <p>Oferirea consultațiilor referitoare la cerințele tratatelor în domeniul drepturilor omului și ale organismelor responsabile de implementarea acestora și alte obligații internaționale ale statului</p> <p>- Asistență pentru stabilirea și implementarea unei campanii de educare civică și informare publică, prin crearea colțului constituțional în cadrul birourilor parlamentare regionale care să conțină cele mai importante publicații și documente.</p> <p>- Asistență pentru stabilirea unei unități de interacțiune cu publicul pe lângă structura de revizuire a constituției în cadrul Parlamentului, cu responsabilitatea de a informa publicul cu privire la procesele constituționale și de a dezvolta modalități de analiză și procesare sistematică și publicare a opiniilor publicului și organizarea dezbaterilor locale referitoare la problemele constituționale.</p>	<p>UNDP, structurile specializate ale ONU, Structura națională de elaborare a constituției, Parlamentul Moldovei</p>	<p>Consultanță, costurile întrunirilor, costurile publicațiilor</p>
--	---	---	--	---